

Самарқанд қишлоқ хўжалик институти.

**5620500 – “Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш,
сақлаш ва уларни дастлабки қайта ишлаш технологияси ”**

битирувчиси

Равшанова Адолатнинг

БИТИРУВ МАЛАКАВИЙ ИШИ

МАВЗУ: “Ғаллани сақлаў ва қайта ишлаш

тизимини ишлаб чиқиш ”

илмий раҳбар, доцент

А.Х.Юсупов. Х.Тилавов.

САМАРҚАНД - 2012

KIRISH.

Mamlakatimiz ijtimoiy-iqdisodiy taraqqiyotida tegirmon sanoati oldida yuqori samarali uskunalarni qo'llash va ilg'or texnologiyadan foydalanib korxonalarning texnik darajasini oshirish mumkin.

Respublikamizda 1991 yilga nisbatan davlat ixtiyohlari uchun don xarid qilish 2003 yilda 17,4 marta, bug'doy tayyorlash esa 25,8 marta o'sdi. chunki, 2003 yilda davlat ehtiyojlari uchun hajmi 5025 ming tonna boshqoli don, shundan 24294 ming tonna bug'doy qabul qilinib olindi. Shunday murakkab sharoitda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov O'zbekistonda don mustaqilligiga erishish masalasini dolzarb muammo sifatida kun tartibiga qaydi va bu masalada kerakli chora-tadbirlarni ishlab chiqildi. Agrar soxada qullanilgan tug'ri tadbirlar, jumladan, yurtimizda fermerlik xarakatiga katta e'tibor qaratilishi kishilarda xususiy mulk tushunchalarining shakllanishiga olib keldi va bularning natijasi don yetishtirishda katta yutiqlarga erishildi. hozirgi kunda g'alla mustaqillikka erishdik va 6 million tonadann ziyod don yetishtirilmoqda.

Shu tariqa yillar davomida qo'llanilgan tadbirlar va sarflangan mehnat o'z samarasini berdi. O'zbekiston ming yillar oldingi g'allachilik ananalarini tikladi va bu sohada o'zining tarixiy kulminasiyasiga erishdi.

Yuqori samarali uskunalar bilan jihozlangan yangi un tortish zavodlari qurishning keng kulamli dasturni amalga oshirish, amalda qo'llanilayotgan korxonalarni zamonaviy uskunalar bilan jihozlash va murakkab texnika va texnologiyani ishlab chiqarish tadbiq qilish uchun zamonaviy korxonalarni ishlata biladigan yuqori malakali mutahassislar kerak. Bunday mutahassislarni yetishtirishda davlat ta'lim tizimi salmoqli ahamiyat kasb etadi.

Mustaqil O'zbekiston o'zi tanlagan tinchliksevarlik va barqaror taraqqiyot huquqiy davlat qurish yo'lida bosqichma-bosqich olg'a bormoqda. Xalq xo'jaligining barcha jabhalarida bozor iqtisodiyotiga o'tishga qaratilgan tub islohatlar amalga oshirilmoqda.

O'zbekistonda iqtisodiy islohatlarning daslabki bosqichida, eng avvalo qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishni isloh qilishga katta ahamiyat berilmoqda. Qishloq xo'jaligini barqaror taraqqiyotiga berilayotgan e'tibor tufayli keyingi yillarda moddiy nematlar ishlab chiqarish salohiyatimizni saqlab qolish erishilayotir. Ayni paytda iqtisodiyotning agrar sektorida o'lgan imkoniyatlarimizni tulig'icha ishga tushira olganimizcha yo'q. O'tkazilayotgan iqtisodiy islohatlarning yakuni, barqarorligi va xalqimizning turmush faravonligi qishloqda islohatlarning qanchalik chuqur borishiga bog'liqdr. Respublikada agar munosabatlarni isloh qilish uchun qishloq xo'jalik korxonalarining tuzilmasini qaytadan tashkil etish qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirishni yanada ko'paytirib borish uchun sharoit yaratishda samarali texnologik jarayonlarni hayotga tatbiq etish lozim.

O'tkazilayotgan islohotlarning ilk debochasi sifatida qishloqda agrar va iqtisodiy munosabatlarning huquqiy asoslari barpo bo'layotganligi qishloq xo'jalik yuritish mexanizmini yangi asoslari shakllanayotganligini sohani boshqarish tamoyillari va tizimi o'zgarayotganligini ta'kidlash joizdir.

Qishloq xo'jaligini isloh qilishning asosiy maqsadi qishloqda xaqiqiy mulk egalarini shakllantirish yo'li bilan ularni mulkka, yerga va mehnatga munosabatini o'zgartirishdir. Respublikamiz Prezidenti I.A.Karimov (1998) ta'kidlaganidiki, mulk masalasi xalq qilinmasdan turib mehnatni tashkil etishining har qanday mukammal tizimi ham samara bermaydi, muvaffaqiyat qozonmaydi. Bu holatdan chiqishning asosiy yo'li qishloqda paychilik munosabatlarini rivojlantirishdir. Qishloqda xaqiqiy mulk egalari

xo`jaliklarning turli xil shakllarini barpo etishini shulardan biri esa shirkat fermer va dehqon xo`jaliklarini rivojlantirish hamda foaliyatini qo`llab-quvvatlash bugungi kunning asosiy vazifalaridan biridir. Buning uchun esa fermer (dehqon) xo`jaligi va shu xo`jalik tashkil qilingan yerda foaliyot ko`rsatayotgan xo`jaliklar shirkatlar o`rtasidagi o`zaro aloqalarni mustahkamlash borasida huquqiy zamin yaratish lozim. Shu maqsadda respublikamizda 1998-2000 yillardagi davrda qishloq xo`jaligida iqtisodiy islohatlarni chuqurlashtirishga qaratilgan dastur va qonunlar qabul qilindi.

Shuningdek, qishloq xo`jaligini rivojlantirish va isloh qilishning muhim yo`nalishidan biri ushbu sohasidagi ishlab chiqarishda band bo`lgan ortiqcha ishchilarni iqtisodiyotning boshqa sohalariga jalb etishdan iboratdir. Shu sababli qishloq joylarda zamonaviy texnologiyaga ega kichik korxonalarni ochishni ham zamonni o`zi taqazo etmoqda. Qishloq xo`jaligini isloh qilishni chuqurlashtirish qishloqda bozor munosabatlarini joriy qilishni muammolarini yechishga yangicha yondashuvini talab etadi. Qishloq xo`jalik korxonasini mahorat bilan boshqarish uchun yuqori malakali mutaxassislar talab qilinmoqda.

II. KORXONA QURILIS'HINI TEXNIK-IQTISODIY ASOSLAS'H.

2.1 Geografir koordinatalari.

loyihalanayotgan korxonani Samarqand viloyati Nurobod tumanida joylashtiramiz. Nurobod tumani 1975 yil 26 noyabrda tashkil topgan. Nurobod tumani shimoldan Pasdarg'om va Kattaqo'rg'on g'arbdan Paxtachi va sharqdan Samarqand tumani bilan chegaradosh. Relifi yassi tekislik bo'lib sharqdan g'arbga nishab yuzasi o'chlamchi davr cho'kindi jinslardan tashkil topgan. O'stki qismini Zarafshon va uning irmoqlari olib kelgan olluvial yotqiziqlar qoplab olgan. Bu yerda neogen davrigacha denyiz bo'lgan va alpfogetik jarayoni Zarafshon tog' tizmalarining g'arbiy uchi bilan band. Tuproq iqlim sharoitlari tuproqlari asosan bo'z tuproq, tog' etaklarida jigarrang va qo'ng'ir tog' o'rmon tuproqlari tarqalgan. Tuman hududining shimoliy cherasi bo'ylab Zarafshon daryosining tarmog'i va boshqa soylar o'tadi. Zarafshon tog'idan mayda soylar oqib tushadi, g'arbida yozda qurib qoladigan soylar bor. Tuman hududi orqali Darg'om kanali, eski anhor kanali o'tadi. Tuman iqlimi keskin kontinental lekin shimol, shimoliy sharq va sharq tomondan tog'lar bilan o'ralgani uchun qish iliqroq. Yanvarning o'rtacha harorati $-1,9^{\circ}\text{S}$ minimal temperaturasi -26°S , iyulniki $27,2$ maksimal harorat 44°S , yillik yog'ingarchilik 328 mm. yog'in asosan qish va bahorda yog'adi.

2.2.Qurulish materiallari.

Korxonani qurish uchun qurilish materiallaridan qum tosh karerdan keltiriladi g'isht esa tuman g'isht zavodidan keltiriladi, boshqa qurilish materiallari va temir biton konstruksiyalar Samarqand uy-joy qurilish kombinati va tuman biton tarmog'idan olinadi.

2.3.Elektr energiya ta'manoti.

elektr energiya bilan zavod tuman elektr ta'minot tarmog'idan ta'minlanadi.

2.4.Issiq suv va bug' ta'minoti.

Korxonaning issiq suv va bug'ga talabi katta, chunki asosiy ishlar ya'ni texnologik jarayonlar issiq suv va bug' bilan olib boriladi.

Korxona tuman markaziy isinish bug' qozon sexiga yaqin bo'lgani uchun korxonani issiq suv va bug'ga talabini qondirish uchun zavod hududida bug' qozon sexi nafaqat zavodni issiq suv va bug' bilan ta'minlaydi balki atrofda joylashgan uy-joylar va maishiy xizmat ko'rsatish binolari, bolalar bog'chalar va hakazolarni isitishni o'z zimmasiga oladi. Bu qozon sexni yonilg'isi bo'lib tabiiy gaz hisoblanadi. Chunki jamoa xo'jalik hududidan o'tkazilgan magistral gaz quvurlaridan gaz keltiriladi.

2.5. Suv ta'minoti.

Suv ta'minoti tuman qishloq va suv xo'jaligi boshqarmasi bilan kelishilgan holda kerakli hajmdagi suv debend hisoblanib chiqariladi va artizan quduqlar qazilib bu quduqdan olingan suv tuman sanitariya epidemiya stansiyasi tomonidan laboratoriya ko'rigidan o'tkazib istemol va texnik maqsadlarga yaroqli bo'lib hisoblansa va suvdan foydalanishga ruhsat berilsa quduq suvidan foydalaniladi. Zavod ishlatilgan suvni ya'ni oqava suvlarni filterlab ikkinchi marotaba texnik maqsadlarga ishlatiladi. Buning uchun tozalovchi filterlovchi inshootlar quriladi. Bu esa suvni tejashga olib keladi va mahsulot tan narxini pasaytiradi. Texnik maqsadlarga yaroqsiz suv esa tuman atrof muhitni muhofaza qilish va ekologiya qo'mitasi sanitariya epedemalogiya stansiyasi sug'orish maydonlariga yoki daryo soylarga oqizilib yuboriladi.

2.6.Transport aloqalar.

Zavod bilan transport aloqalar asosan aftomabil transporti va temir yo'l orqali olib boriladi. Qurish maydoniga yaqin joydagi temir yo'l o'tkazilgan ana shu temir yo'ldan zavod hududigacha temir yo'l tarmog'i o'tkaziladi.

Asosiy xom ashyo va boshqa tashkiliy ishlar avtotransport orqali olib borilgani uchun zavodgacha yo'l qurilib boriladi.

2.7.Ishchi kuchi ta'minoti.

Loyihalanayotgan zavod ish kuchi bilan jamoa xo'jaligi aholisidan ta'minlanadi. Ishchi mutahasislar bilan esa oliy va qishloq xo'jalik kasb-hunar kollejini bitiruvchilari tomonidan ta'minlanadi.

2.8.Qurilish maydonini tanlash.

Qurilish maydonini tanlashda maydon relefi geologik tarkibi shamollarni yo'nalishlari asosiy komunikasiyalarni joylanishi qurilishlar va ko'kalamzorlar daraxtzorlarni e'tiborga olib tanlanadi. Qurilish maydoni qishloq xo'jaligigi yaroqsiz yerlarda joylanib yashash joylaridan sanoat kolxonalaridan yonuvchi va portlovchi materiallardan saqlanadigan omborlardan, aeradromlardan uzoqroq masofadan tanlanadi. Qurilish maydonida qurilish ishlari tuman hokimiyati energiya ta'minoti yo'llar boshqarmasi yong'inni o'chirish inespeksiyasi va boshqa aloqador organlar bilan kelishilib amalga oshiriladi. Tumanda 2060 ga maydonga g'alla ekiladi va gektaridan o'rtacha 20 sentnerdan olganda 40 ming tonnadan oshadi.

3. TEXNALOGIK QISM.

3.1. XOM-ASHYO TAVSIFI.

Respublikamizda serhosil kasalliklarga zararkunandalarga yotib qolishiga tabiatning boshqa noqulay omillarga chidamli don sifati yuqori bug'doy va arpaning sug'ariladigan yerlarda ishiga muljallanib davlat reyestridan o'tgan hamda istiqbolli intensiv tipdagi navlari ekilmoqda. Navlarni davlat reyestridan o'tkazishdan oldin ular davlat nav sinash tajriba stansiyalarida yoki o'chastkalarda yagona uslub bo'yicha sinaladi hamda oldindan ekib kelinayotgan navlardan hosildorlik va boshqa ko'rsatkichlar bo'yicha ustunlik qilsa nav sinalgan tuproq-iqlim mintaqasida ekish uchun Davlat reyestridan o'kaziladi. Xo'jaliklarda faqat Davlat reyestridan o'tgan yoki istiqbolli navlar ekilishi lozim.

ekiliyotgan navlar suvlik yoki lalmida ekish uchun Davlat reyestridan o'tkazilganligi qattiq yoki yumshoq bug'doyligi arpani oziqa uchun yoki pivabop ekanligi yumshoq bug'doy navlarni don sifatiga qarab kuchli yoki noyobligi va boshqa ko'rsatkichlari hisobga olinadi. Sababi ularni qaysi maqsadlarda ishlatilishi sifatiga qarab xarid narxlari ham har xil bo'ladi. Bu ko'rsatkichlar boshqali don ekinlarini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligiga bevosita tasir ko'rsatadi.

Boshqali don ekinlarining navlarini tumanda yoki aholida tuproq-iqlimi mintaqasida joylashtirishda uning plastikligi suvga talabchanligi o'g'itlarga tasirchanligi yotib qolishiga chidamligi singari xususiyatlari hisobga olinadi. hozirgi paytda Respublikamiz viloyotlarida yumshoq kuzgi bug'doyning Ulug'bek-600, Sanzar-8,Sanzar-4, Yuna, Skifyanka, Spartanka, Yonbosh, Marjon, qattiq bug'doyning Makuz-3, Aleksandrovka, Baxt,arpaning Temur,

Maroqand, Oyqor, Zafar navlari ekilmoqda. Bu navlar Respublikamizning boshqa viloyatlarida ham keng tarqalmoqda.

Ulug'bek-600 kuzgi yumshoq bug'doy. Tur xili-lyutessens.

eritrospermum 200-994 x Kormoran durag'ay kombinasiyasidan yakka tanlash yo'li bilan yaratilgan. Sovuqqa qurg'oqchilikka chidamli. Doni yirik 1000 don vazni 45-48 gr. Bo'yi 105-115 sm. Tegirmonbop; noni yaxshi yopiladi. Don tarkibida oqsil 16-17 %, kleykovina 30-35 %, almashtirib bo'lmaydigan aminokislota-lizin-3 % hosildorligi 80-90 s/ga. Optimal ekish muddati oktyabrning birinchi, ikkinchi o'n kunliklari. ekish meyori gektoriga 4-4,5 mln. Unuvchan urug' Sug'orishlarga madanli o'g'itlarga juda tasirchan.

Respublikamizning sug'oriladigan yerlar uchun 1998 yilda Davlat reyestirida o'tgan. Sanzar-8, yumshoq bug'doy biologik kuzgi. Tur xili-grekum. Boshog'i oqboshog'cha kipiklari to'ksiz, qiltiqli doni oq Qurg'oqchilikka issiqqa kasalliklarga, sovuqqa chidamli. Boshog'dagi donlar soni 60-110 donagacha. 1000 don vazni 41-44 g. Donida oqsil 14-15 % kleykovina 28-32 %, sug'orilishga o'g'itlashga tasirchan. hosildorligi 60-80 s/ga. ekish meyori sentyabrning oxirgi o'n kunligida 3-3,5 mln, oktyabrda 4-4,5 mln. Unuvchan urug'ga. Don sifatiga ko'ra noyob bug'doy hisoblanadi. Nav qora chang kasalligiga chidamsiz.

Sherdor-kuzgi yumshoq bug'doy. Navi ferigineum X.S.N.3-4 x Avrora duragay kombinasiyasidan yakka tanlash yo'li bilan yaratilgan. Boshog'i oq tuksiz, qiltiqli, doni qizil. Bo'yi 90-100 sm. yotib-qolishiga, kasalliklariga, sovuqqa yuqori haroratga qurg'oqchilikka chidamli doni tarkibida oqsil 17-18 %.

hosildorligi 75-85 s/ga. eng maqul ekish muddati oktyabr, ekish meyori 4,0-5,0 mln. urug'ga.

Respublikamizning sug'oriladigan yerlari uchun 1990 yildan Davlat reyestrndan o'tgan.

Yonbosh. Kuzgi yumshoq bug'doy. Boshog'i doni qizil, qitiqli. 1000 dona don vazni 41-43 g. tukilishga sovuqa, kasalliklarga chidamli, o'simlik bo'yi 105-115 sm ekish sentabrda 3-3,5, sentabr oxiri oktyabrda 4-4,5,mln. urug'-ga .

Marjon. Kuzgi yumshoq bug'doy. Boshog'I oq, qiltiqli doni qizil 1000 dona don bazni 46-48gr.Urta pishar soviqa,kasalikka chidamli.Usimlik buyi 115-120sm.Yekish muddati oktabirning birinchi un kuligi.Xosildorligi 65-70s/ga.

Sanzar-4 Duvarak, yumshoq bug'doy Boshog'i, doni qizil, qiltiqli. 1000 dona don vazni 41-45g. o'simlik bo'yi 95-110 sm/ ertapishar hosildorligi 50-60 s/ga. ekish muddati oktyabrning birinchi un kunligi normasi 4,0mln. Urug'ga. Kuzda va bahorda ekishga yaroqli.

Spartanka. Yumshoq, kuzgi bug'doy. Boshog'i qiltiqsiz oq, doni qizil. Spartanka navidan yakka tanlash yo'li bilan tayyorlangan. Yotib qolishiga, to'kilishiga, sovuqa, kasalliklarga chidamli. Kuchli bug'doy. Poyasi 80-90 sm/ o'rtapishar 1000 dona don vazni 40-42 gr. Sug'orishlar va o'g'tlarga talabchan.

Yuna. Yumshoq, kuzgi bug'doy. Boshog'I qiltiqsiz. Don sifatiga ko'ra kuchli bug'diy. Bo'yi 65-95 sm. Sovuqa, kasalliklarga, yotib qolishga chidamli, serhosil o'rtapishar.

Bezostaya-1 Kuzgi yumshoq bug'doy. Boshog'I oq, qiltiqsiz, doni qizil, 1000 don vazni 40-45 g. ekish muddati sentyabrning boshida, oktyabrning, birinchi o'n kunligigacha. Kassalliklarga, sovuqa, yotib qolishga chidamli. Kuchli bug'doy. hosildorligi 55-65 s/ga.

Spartanka. Yumshoq, kuzgi bug'doy. O'rtapishar poyasining bo'yi 80-85 sm. Sovuqa, kasalliklarga, yotib qolishga chidamli. Don sifati kuchli. 1000 dona don vazni 39-41 g. o'g'itga va suvga juda talabchan.

Intensiv. Yumshoq, bahori navi. Boshog'i, doni qizil, qiltiqli, 1000 don vazni 40-43 g. o'simlik bo'yi 100-115 sm. Don sifati qimmatli. ekish muddati oktyabrning ikkinchi o'n kunligi. ekish noramasi 4mln. urug'ga erta ekilsa naychalash-boshog'lash fazasiga qish tushguncha o'tib ketishi mumkin.

Unumli bug'doy. Yumshoq, duvarak bug'doy. Boshog'i qizil qiltiqli, doni oq. Qimmatli nav. 1000 dona don vazni 39-41 g. Don tarkibida oqsil 12,4 klenkovina 26,3%. Tegirmon tortish, non yopish sifatleri yaxshi. Yotib qolishga, qurg'oqchlikka, kasalliklarga chidamli. hosildorligi 70-80 s/ga. ekish muddati oktyabrning ikkinchi un kunligi. ekish meyorl 4,5mln. urug'ga.

Sete-Serros-66. Yumshoq bahori bug'doy. Boshog'i qizil, qiltiqli doni oq. 1000 dona don vazni 35-40g. Don tarkibida oqsil 12-13, kliykovina 26-28 %. Yotib qolishiga, qurg'oqchilikga chidamli. Sariq zang kasalligiga chidamsiz. ayniqsa sernam issiq bahor oylarida. hosildorligi 75-80 s/ga. ekish muddati oktyabrning ikkinchi o'n kunligi. ekish meyorl 4,5mln. urug'ga.

Aliksandirovka. Qattiq duvarak bug'doy, boshog'i oq, tukli, doni yirik, boshog'chalari zich qiltiqli. 1000 don vazni 40-47 g. oqsil miqdori 13-14, 5%, kliykovina 25-33 %, shishasimonligi 70-80, hosildorligi 55-60 s/ga. Makaron sifati yaxshi. Kleykovina rangi tillasimon, ekish meyorl gektoriga 4-5mln. Urug'ga. ekish muddati Samarqand viloyatida oktyabr oyining birinchi, ikkinchi o'n kunligi.

Baxt. Qattiq bug'doy, duvarak nav. Boshog'i qiltiqli doni oq yirik oqsil miqdori 14-15 %, kleykovina 30-32 %, shishasionligi 70-75 %, yotib qolishiga chidamli. 1000 don vazni 44-45 g. ekish meyorl 4-5 mln. urug'ga. ekish muddati oktyabrning ikkinchi o'n kunligi janubiy viloyatlarda uchinchi.

Makuz-3. Qattiq, duvarak bug'doy. Boshog'i doni oq, 1000 don vazni 40-50 g. Donida oqsil miqdori 14-15 %, kleykovina 26-32 %. Shishasimonligi 80-85 % o`rtapishar sovuqqa, qurg'oqchilikka yotib qolishiga chidamli. O`simlik bo`yi 95-100 sm. ekish muddati-oktyabr, ekish normasi 4,0 mln/ga.

Temur-hashaki arpa. Tur xili-Pallidium, boshog'i olti qatorli, poyasi sarg'ish. Nav Pallidium 20 x Ajer navlarini durag'aylash ,yakka tanlash yo`li bilan yaratilgan.

Duvarak. Doni uzunchoq yirik 1000 donning vazni 42-45 g. Bo`yi 100-110 sm poyasi faqat yotib qolishiga kasalliklarga hashoratlarga chidamli. ertapishar. Yem-xashak maqsadida foydalanish uchun tavsiya etiladi. Don tarkibida oqsil 13-14 %. hosildorligi sug'ariladigan yerlarda 80-90 s/ga.

Respublikamizning sug'oriladigan yerlar uchun 1996-yil Davlat reyestrindan o`tgan. ekish muddati oktyabr ekish meyori 3,5-4,0 mln urug' - ga.

Maroqanda navi. Tur xili-nutans Kuzgi navi. Navi Nutans 300 x Sonyanavlarini durag'aylash yakka talash yo`li bilan yaratilgan. Boshog'i ikki qatorli poyasi sarg'ish. Doni bochkasimon. 1000 don vazni 40-45 g.

Bo`yi 100-110sm. Tezpishar qurg'oqchilikka, yotib qolishiga kasalliklarga zararkunandalarga chidamli. Sovuqqa bardoshli qishga chidamli. Pivo sanoatida foydalanish uchun tafsia etiladi. Doni tarkibida oqsil 11-11,5 % ekistirakli quruq moddalar 80 %. hosildirligi 60-70 s/ga. O`zbekistanning shimoliy mintaqalarida sug'oriladigan yerlarda ekish uchun tavsiya etiladi. ekish meyori gektariga 3-3,5 mln urug'-ga. ekish muddati 10-20 oktyabr.

Zafar. Bahori navi Qashqadaryo, Surxondaryo viloyatlarda tumanlashtirilgan Don yirik 1000 donasining og'irligi 48-54 g.

Qarshi. Bahori navi sug'ariladigan va shartli sug'ariladigan maydonlarda tumanlashtirilgan. O`rtapishar qurg'oqchilikka issiqqa chidamli

yotib qolishga moyil sovuqa chidamsiz, 1000 don vazni 50-55 g. hosildorligi 45-50 s/ga.

Oyqor. Duvarak nav. Sovuqqa, yotib qolishga chidamli. Doni yirik. hosildorligi 50-60 s/ga. Bahorda kuzda ekish mumkin.

Respublikamizda ekilayotgan intensiv navlar sug'orishga o'g'itlarga ekin parvarishga juda talabchan. Meniral o'g'itlarini normadagidan kam berish o'sish davrida yetarli miqdor nam bilan taminlanmaslik ekish muddati va normasiga roya qilmaslik hosildorlikni 20-25 s/ga kamayoshiga olib keladi. Suv tanqis mintaqalarda kuzda ekish kechikgan holarda bug'doyni ertapishar bahori va duvarak navlari; Sanzar - 4 Intensiv Sete – Serros - 66. Unumli bug'doy arpaning Qarshi Bolg'ali navlari ekilishi maqsadga muvofiq.

Sug'oriladigan yerlarda kuzgi bug'doydan yuqori hosil olishning muhim omillaridan biri serhosil kasalliklarga zararkunandalarga chidamli o'g'itlash hamda sug'origa talabchan don sifati yo'qori intensiv tipdagi navlarni ekishdir.

Tumanlashtirilgan (rayonlashtirilgan) hamda istiqboli kuzgi bug'doy navlarini ekish maqsadga muvofiqdir. Jamoa xo'jaliklarida katta maydonlarda 2-3 ta biologik jihatdan farq qiluvchi navlarni ekish mavjud texnikadan to'g'ri foydalanishga harajatlarni kamaytirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishga imkon beradi. Bunda biologik kuzgi duvarak bahori bug'doy navlari bilan bir qatorda arpa ham ekilishi lozim. Boshqqli don ekinlari uchun ajratilgan maydonni 75 % o'rta va kechgi bug'doy navlari 25 % arpa ekilishi hosil yig'ishtirilgan maydonlardan samarali foydalanishga takroriy erkinlarini o'z vaqtida ekib yo'qori hosil yetishtirishga hamda mavjud texnika resuslaridan samarali foydalanishga hosil nobudgarchligini kamaytirishga imkon beradi.

3.2. BOSHOQLI DON EKINLARINING RIVOJLANISH FAZALARI BIOLOGIK XUSUSIYATLARI

Kuzgi g'alla ekinlarining urug'lari unub chiqishi boshlanish uchun eng kam harorat $1-2^{\circ}\text{C}$. o'nib chiqishi uchun optimal harorat $18-25^{\circ}\text{C}$. Buday haroratda urug'lar juda tez unib chiqadi. $40-45^{\circ}\text{C}$ esa urug'lar unib chiqishi to'xtaydi. Urug'dan bir tekis qiyg'os qisqa vaqt davomida unib chiqish harorati namlikka havo bilan taminlanishiga tuproqning mexanik tarkibi va boshqa omillarga bog'liq.

O'zbekistonga shu jumladan Zarafshon vodiysida yozning ikkinchi yarimida kuzning birinchi yarimidagi yog'ingarchiliklar tuproq suv balansining o'zgartirishda katta rol o'ynamaydi. Avgust, Sentyabr, Oktyabr oylarida otmasfera yog'ingarchiliklar juda kam miqdorda yog'adi va ular tez bug'lanib ketadi. Yog'ingarchiliklar miqdori 20 mm ko'p bo'lishi noyabr oyida ko'zatiladi. Urug'larni tez o'ndirib olish uchun tuproqdagi namlik sentyabr, oktyabr oylari yetarli emas.

Donga suvning yutilish so'lish kaefsntlari tuproq namligi 1-2 % yo'qori bo'lganda boshlanadi. Bug'doy doni unib chiqishi uchun o'z og'irligiga nisbatan 50-56 % namlikni yo'tadi.

Urug'larni unib chiqishi uchun o'rtacha sutkalik harorat yig'indisi $116-139^{\circ}\text{C}$ bo'lishi lozim. Urug'lar ekilgandan keyin tuprodagi o'rtacha sutkali harorat $12,5^{\circ}\text{C}$ bo'lsa urug'lar 10 kunda yoki 20°C bo'lsa 6-7 kunda unib chiqadi. Namlik yetishmasa ekish unib chiqish davri 20-60 kungacha chuzilishi mumkin.

Bunday hollarda o'rtacha sutkalik ijobiy harorat yig'indisiga bo'lgan talab $250-350^{\circ}\text{C}$ oshishi mumkin.

Sug'oriladigan yerlarda kuzgi g'alla ekinlarining ekish-unib chiqish davr haroratiga namlikka va boshqa omillarga bog'liq holda 6 kundan 50 kungacha yoki lalimikorlikda undan ortiq bo'lishi mumkin.

To'planish fazasi-pastki barik qultig'idan birinchi yon navda hosil bo'lishi bilan aniqlanadi. Dastlab yon novda bark ko'rinishida bo'lib uning asosida mo'rta holidagi bo'lajak poya joylashgan. To'planish fazasida o'simlik qishlashi eng yuqori bo'ladi. Sug'oriladiga yerlarda o'simlikni to'rtinchi bark hosil bo'lishida to'planish tuguni shakillana boshlaydi. Samarqand viloyatining sug'oriladigan yerlarda o'tkazilgan tajribalarda kuzgi bug'doy erta optimal muddalarda ekilganda to'planish to'la unib chiqishdan keyin 10-18 kun o'tganda kuzatiladi Kechgi muddatlarda unib chiqish-to'planish davri o'zayadi va kuzda boshlanib bahorda davom etadi. Sug'oriladigan yerlarda yetarli namlik harorat oziq moddalar bo'lganda erta va optemal muddatda ekilgan o'simlik 3-7 novda hosil qiladi. Kuz davrida 3-5 novda hosil qilgan o'simliklarning qishlab chiqishi eng yuqori bo'ladi. O'simlikni jadal o'sishi va to'planishi uchun 250-350 °C sutkalik ijobiy harorat talab qilinadi.

Unib chiqishto'planishining boshlanish davrida kuzgi bug'doy sutkalik ijobiy harorat yig'indisi 200-240 °C bo'lishini talab qiladi. To'planish tuguni joylashgan tuproq qatlamida namlik yetishmaslik yon navdalar hosil bo'lishi keskin kamayishi yoki to'la tugashi mumkin . To'planish tugunidan yon navdalar hosil bo'lishi va o'sish bilan birgalikda bug'in ildizlari (ikkilamchi) tizimi hosil bo'ladi. Bug'un ildizlari to'planish tugindan hosil bo'ladi. Dala sharoitida kuzgi bug'doy optimal muddatlar ekilganda kuzgi bug'doy to'planish o'rtacha sutiklar harorat 8-17°C bo'lishi to'g'ri keladi. harorat 2-4 °C bo'lganda to'planish juda sekin o'tadi, 5 °C oshganda tezlashadi. haroratning ortib borishi bilan to'planish jaddaligi va ikkilamchi ildiz tizimi hosil bo'lish kuchayadi. To'planish davrida tuproqdagi namlik eng kam dala sig'imining 80 % kam bo'lmasligi lozim. Tuproqdagi namlk yetishmasligi

yoki suv havo oziqlanish rejimini bo'zadigan ortiqcha namlik to'planish jadalligini kamaytiradi.

Naychalash fazasi.-bargini ichdagi poyi bug'ining tuproq yuzasida 2-3 sm kutarilishi bilan aniqlanadi. Oldin bosh poya malum vaqt o'tgandan keyin yon navdalar o'sishini boshlaydi. Bu fazani tugashi uchun 11°C haroratda 35-40 kun 20-22 * C bo'lganda 18-20 kun kerak bo'ladi. Naychalash fazasining boshlanishidan boshloqlash fazasigacha 25-30 kun o'tadi. Bu davr salqin yomg'irli havoda 20-25 kun davom etishi mumkin. Bu fazani o'tish uchun o'rtacha sutkalik harorat yi'gindisi 390-460 *C talab qilinadi. Namlik va oziqlar moddalarning yetishmasligi o'sish jarayonini sekinlashtiradi. Bu fazada namlik yetarli bo'lishi yer ustki massasini ko'p to'planishini taminlaydi. O'simlikni o'sishi rivojlanishi uchun eng qo'lay sharoit tuproqdagi namlik eng kam dala sig'iminining 80 % kam bo'lmaganda yaratiladi.

Boshloqlash-poydagi oxirgi barkdan boshloqning uchdan bir qismi chiqqanda belgilanadi. Oxirgi barkdan boshloq qancha baland joylashsa bu tuproqni yetarli namlik bilan taminlanganligini ko'rsatadi. Bu davrda havoni quruq va issiq bo'lishi tuproqda namlik yetishmasligi generativ organlarni shakillanishini bo'zishga va boshqa to'la rivojlanmagan don hosil qilmaydigan (strell gullarni hosil bo'lishiga olib keladi). Boshloqlash Samarqand viloyati sharoitida aprel oxiri may boshlarida janubiy viloyatlarda aprelning birinchi ikkinchi o'n kunligiga to'g'ri keladi. Dastlab bosh poya 1-3 kundan keyin yon navdalar boshloq chiqadi.

Gullash va urug'lanish. Gullash bug'doy boshloq chiqargandan keyin 2-3 kun ayrim xollarda 4-5 kun o'tgach boshlanadi va 3-6 kun davom etadi. Arpadan gullash boshloq chiqarguncha boshlanadi. Qurg'oqchilik sharoitida va harorat yo'qori bo'lganda bu jarayon erta va tez o'tadi. O'simlik ertalabgi va kechiki soatlarda jadal gullaydi. Kechasi bu jarayon sekinlashadi.

Gullash boshqning o`rtasidan boshlab pastga va yuqoriga tarqalladi. eng yirik urug`lik sifati yuqori donalar boshqning o`rta qismida hosil bo`ladi. Gullash va urug`lanish harorat 20-25 \*C. havoda nisbiy namlikning kam bo`lishi va haroratning yuqori bo`lishi changchalari va o`rgichi tumshiqchalarining qurib qolishiga hamda boshqda urug`lanmagan gullarning ko`p bo`lishiga sabab bo`ladi. O`zbekiston sharoitida bu hol bir vaqt keskin sodir bo`lganda yani havo qurg`oqchanligi (“zapal”)va tuproq qurg`oqchiligi (“zaxvat”) (“olabulut”) tasiri deb baholanadi. Buday hollarda boshqda donlar soni gullar sonidan sezilarli darajada kam bo`ldi. Bu fazani meyoridan o`tishi uchun tuproqdagi namlik eng kam dala nam sig`imining (YeKDNS) 75-80 % kam bo`lmasligi kerak.

Donning shakllanishitilishi va pishishi. Donning sut pishish fazasidan mum pishish fazasining boshlanishigacha bo`lgan davr donning tilishish fazasi deyiladi. Donning shakllanishi urug`lanishidan sut pishish fazasining boshlanishigacha davom yetadi va odatda 10-16 kun davom yetadi. Bu fazada yig`ishtirilib olinga donlar bemalol o`nib chiqadi.

Donning sut pishish fazasi. Shakllanishidan doning xamir holatigacha davom yetadi. Davomiyligi 10-18 kun. Faza oxirida don namligi 50 % yetadi. Bu davrda tuproq va havo qurg`oqchiligi hosilni keskin pasayishiga olib keladi. Donning xamir holati 5-6 kun davom etadi. Don namligi 50-40 % Quruq moddani to`planishi davom etadi xo`l massa esa kamayadi.

Mum pishishi fazasi. Donning xamir holatidan to`la pishishgacha davom yetadi. Davomiyligi 5-7 kunda namligi 40-20 % mum pishish fazasining boshlanishida oziq moddalarning donga kelishi to`xtaydi.

Boshqlash fazasidan donning pishishgacha o`rtacha sutkalik harorat yig`indisi 650-850 *C bo`lishi talab qilinadi. To`la pishish fazasidan o`simlik quriydi don qattiqlashadi o`zining haqiqiy rangiga kiradi namlik

14-17% tushadi. Kuzgi bug'doy o'simlik faol o'sish davri (vegetasiya) 140-160 kun davom etadi. Don hosil bo'lishiga namlik o'tmishdoshlar o'g'it va ekish muddatlari sezilarli tasir ko'rsatadi. erta va kechki muddatlarda ekilgan bug'doylarni pishishda farq katta bo'lmaydi va u asosan kechki muddatda ekilgan o'simliklarning bahor-yozgi vegetasiyasining qisqarishi hisobga sodir bo'ladi. Kuzgi bug'doyning o'suv davri qishni ham qo'shib hisoblanganda navning biologik hususiyatlari yekish muddatlari sug'orish ug'itlash va boshqa omillarga bog'liq holda 260 dan 200 kungacha o'zgaradi. Bahor-yoz davrida ob-havo salqin va yomg'irli bo'lsa hamma fazalarning davomiyligi o'zayadi donning pishish kechikadi aksincha quruq va issiq iqlim g'alla ekinlarini pishishini tezlashtiradi. Kuzgi bug'doy ekishdan-pishishgacha jami 1410-2100 * C da ijobiy harorat zarur bo'ladi. havo harorati 35-36 * C bo'lganda assimilyasiya jarayoni sekinlashadi 40*C oshganda quruq modda to'planishi to'xtaydi. Kuzgi g'alla ekinlarining rivojlanishi uchun zarur harorat yig'indisi turlicha hisoblanadi.

G.T.Seyaninov faol harorat yig'indisi tushunchasini kiritdi. Faol harorat yig'indisiga o'rtacha sutkalik haroratning 10 * C yo'qorisi kiradi. Bu ko'rsatkich qishloq xo'jalik ekinlarining issiq bilan taminlashini ko'rsatadi. Samarali harorat yig'indisi ham o'simlikning issiqlikka talabini ifodalaydi. Bu ko'rsatkichda o'rtacha sutkalik haroratning o'simlikning rivojlanishi uchun zarur biologik minmumdan yo'qorisi olinadi. Biologik minmum har xil o'simlik uchun turlicha. Masalan kuzgi va bahorgi bug'doy uchun 5*C makkajo'xori uchun 10*C G'o'za uchun 13*C (janubiy navlar uchun 15*C) yo'qorisi samarali haroratga kiritiladi. Juda ko'p manbalarda kuzgi bug'doy unib chiqishidan pishishigacha bo'lgan davrda sutkalik ijobiy harorat yig'indisi olingan (A.I.Noatovskiy, 1990 Gibanov Y.V.Ivanov, 1983 va boshq). Kuzgi bug'doyni unib chiqishidan pishishgacha bo'lgan davrda 1400-1500*C faol harorat yig'indisi talab qilinadi. (10*C yuqori).

3.3. HOSILDORLIKNI ANIQLASH VA YIG'ISHTIRISH

Kuzgi g'alla ekinlarini o'rim-yig'im oldidan hosildorligini aniqlash daladan dioganallar bo'yicha har 1kv.m . o'n bog' namuna olinadi. Bog'lar yanchilib o'rtacha hosildorlik topiladi. Bunda yuzasi 1kv .m.bo'lgan ramkalardan foydalanish qo'lay. Dalada 1kv.m. mahsulotlarni poyalari soni va 1boshodan chiqqan donlar vazni bo'yicha hosildorlik aniqlanadi. Bunda 1kv.m.da 500dona boshogli poya bo'lib har bir boshodagi don vazni 1,5g.bo'lsa hosildorlik $500 \times 1,5 = 750$ g. Yoki gektoridan 75p.bo'ladi.

Hosildorlikni aniqlashda kombayinlar bilan bevosita o'rib-yanchib olish usuli ham qo'llaniladi. Bu usulda kombayinlar juyaklar bo'lib 1gektordagi hosilni o'rib-yanchib oladi. Bundan chiqqan don va somon hosili bo'yicha butun maydondan olinishi ko'tilgan hosildorligi aniqlanadi. Don yetishtirishni ko'paytirishni muhim manbalaridan biri hosilni yig'ishtirishda nobudgarchilikni oldini olishdir hosilni yig'ishtirish texnologiyasi bo'zilganda yetishtirilgan hosilni 10-20 % ayrim xollarda 30-50 % nobud bo'lishiga olib keladi. Yo'qotilgan hosil ko'pincha sug'orish o'g'itlash yangi navlarni joriy qilishdan olinadigan qo'shimcha hosildan ham ko'p bo'ladi. Donning nobud bo'lishi mexnik fiziologik shuningdek hosilni yig'shtiradigan mashinalarni ish bilan bog'liq sabablar tufayli yuz beradi. Mexanik nobud bo'lishga-donning tukilishi boshoglarning sinishi kiradi.

Fiziologik nobud bo'lishi donning mum pishishi davrida havoda nisbiy namlikni oshib ketishi bilan bog'liq. O'zbekiston sharaotida bunday hol kam ko'zatiladi.

Respublikamizda garmisel bo'ladigan mintaqalarda don vazni kamayib mayda bo'lib qiladi hosil kamayadi. Haroratni keskin ortishi va quruq bo'lishi ham hosildorlikni kamaytiradi. hosilni yig'ishtiradigan mashenalar ishi bilan bog'liq nobud bo'lishiga o'rish usuli va muddatni to'g'ri tanlash o'rish balandligini belgilash ish rejimini to'g'ri tanlash tashish quritish bilan bog'liq

jarayonlar kiradi. Kuzgi g'alla yekkini pishib ytilgan 8-12kun mobaynida urib yanchib olinsa nobudgarchilik kam buladi. Xosil pishib ytilganda kiyin14-15 kun utgach urilganda don nobudgarchiligi gekordan 3-4s.ni tashkil qiladi. Tuliq pishish fazasida donning 95doizda namlik 17-20% bulganda hosilna to`g`ridan –to`g`ri kombayinlar bilan yig`shtirshga kirishish mumkin.

Hosilni tabaqalashtirib (ikki fazada) o`rishga donlarning namlikni boshqda 35-40 % tushganda o`rimni boshlash mumkin. Bu usulda kuzgi g'alla ekinlarni donidagi namlik 20 % ga tushguncha o`rish davom yettiriladi. Kuzgi bug`doyda donning mum pishishi iyun oyining jazirama issig`iga to`g`ri keladi. Odatda mum pishish fazasi 5-6 kun davom yetadi. Ammo donning to`lishish fazasidan sug`orilgan maydonlarda mum pishish fazasi 10 kun va ham ortiq davom etishi mumkin. To`liq pishish fazasida biologik hosil va donning sifati 5-6 kun o`zgarmaydi turadi. Shuning uchun g'alla to`liq pishish fazasida 5-6 kun mobaynida o`rib yanchib olinish maqul. Keyin donlarni o`rilmasdan turib qolishi 1000 don vaznini natura massasini tegirmon va non yopish sifatlariga pasayishiga hosilni tukilib ketishiga olib keladi. Bunday donlar o`rib-yanchish paytida ko`p maydalanadi tovar donni chiqishini kamaytirad. G'alla o`rim-yig`imida to`g`ridan-to`g`ri kombayinlar bilan hosilni yig`ishtirish tabaqali (ikki fazali) usul bilan uyg`unlashtirib olib borilish maqul. Oldin jatkalar bilan dasta qilib o`rilib keyin podborshiklar bilan yig`ib yanchish serhosil baland bo`yli yotib qolishiga moil pishganda tez tukilib ketadigan ekinzorda o`tkaziladi. Dastavval jatkalar bilan keyin yanchib olinadigan maydonlarga o`rim tushadi keyin to`g`ridan –to`g`ri kobayinlar bilan hosilni yig`shtirishga kirishiladi. Arpa oldin pishganligi uchun uni urilish 8-10 kun erta boshlanadi va tugallanadi. Dastlab dalalardagi ariqlar tekislanadi maydonlar atrofi kombayinlar aylanib oladigan polosalar 8-10 m kenglikda o`ralib yong`inga qarshi haydab qo`yiladi. Polosalardan dalani chetidan urib-yanchib olingan donlar sifati past

kassalliklar va zararkunandalar bilan zararlangan bo'lishi mumkin. Ular alaxida to'kiladi. Chang va qattiq qorakuya bilan kassallangan maydonlari hosili ham alohida uralib alohida xirmonlarga tukiladi. Kuzgi g'alla ekinlari turli tuproq-iqlimi sharoitida va muddatlarda ekilgan turli agrotexnika qullanishi tufayli har xil muddatlarda pishib boshlaydi. Respublikamizda kuzgi g'allani tabaqalashtirib ikki fazali usulda yig'ishtirish kam tarqalgan. Hosilni yig'ishtirish asosan DON-1500, DON-1200, YNISIY-1200, SK-5 m Niva, SKD - 8, Sibiryak, Keys kombayinlarida to'g'ridan-to'g'ri o'rib yanchish yo'li bilan amalga oshiriladi. Hosilni yig'ishtirishni to'g'ri tashkil yetish g'allachilikda muhim omil hisoblanadi. Hosilni yig'ishtirishga tayorgarlik ko'rilyotganda kombayinlar sifatli va o'z vaqtida remont germtizasiya qilingan sozlgan yotib qolgan g'allani o'rishga moslashgan bo'lishi lozim. O'rim-yig'imni yaxshi o'tkazish uchun tegishli transport texnik xizmat ko'rsatuvchi mashinalar ajratilishi hamma mashenalar kombayinlar o't uchirgichlar uchun ishlovchilar boshqa jihozlar bilan taminlangan bo'lishi lozim. Hosilni yig'ishtirishda kombayinlardan guruh usulida foydalanish maqul. Texnikadan guruh usulida foydalanilganda o'rib yanchish ang'iz ekinlar uchun tuproqni tayorlash eng qo'llay muddatlarda o'tkaziladi. Hosil yig'ishtiriladigan agregatlar ishi ikki smenada tashkil qilinadi. Kombayin uroqlarining kesim balandligi 15-20 sm balandlikda o'tkaziladi. Hosilni yig'ishtirish boshlaganda don boshoqqa yaxshi birikkan poyalar kammustahkam bo'ladi. Bunday holda barabanlarni aylanish tezligi katta baraban va barabanosti oralig'i qisqa bo'ladi. Hosil yig'ishtirish o'rtasida va oxirida poyalar quriydi don va boshoqni birikishi kuchsizlanadi. Bunday hollarda baraban osti oralig'i kengaytirilib barabanlar tezligi kamaytiriladi. Sutka davomida poya va don namliki o'zgartirilib turadi. Shuning uchun yanchadigan moslama ish kuni davomida 3 marta sozlanadi. Kombayinlarni ishlatilish bir yo'nalishda ikkitadana ortiq agregat foydalanish maqsadga muvofiq emas. Bunda bir kombayin to'xtasa qolganlari xam

to`xtaydi. Bir kombayn bir kunda 15-10 marta to`xtaydi va shu tariqa g`alla yig`ishtirib olinadi.

3.4. Korxonani loyixalash rejasi.

Termiz tumani Mirishkor deqonlar tomonida yitishtiriladigan g'allani qayta ishlab xaliq uchun va un maxsulotlari bilan yil davomida ta'minlashi maqsadida loyihalonayotgan 40 ming tonna g'alla saqlash va dastlabki qayta ishlash korxonasida bajarilgan ishlarni ketma-ketligi quydagicha.

Yitishtirilgan hosilni yig`ishtirish

Transportlar yordamida g'allani keltirish.

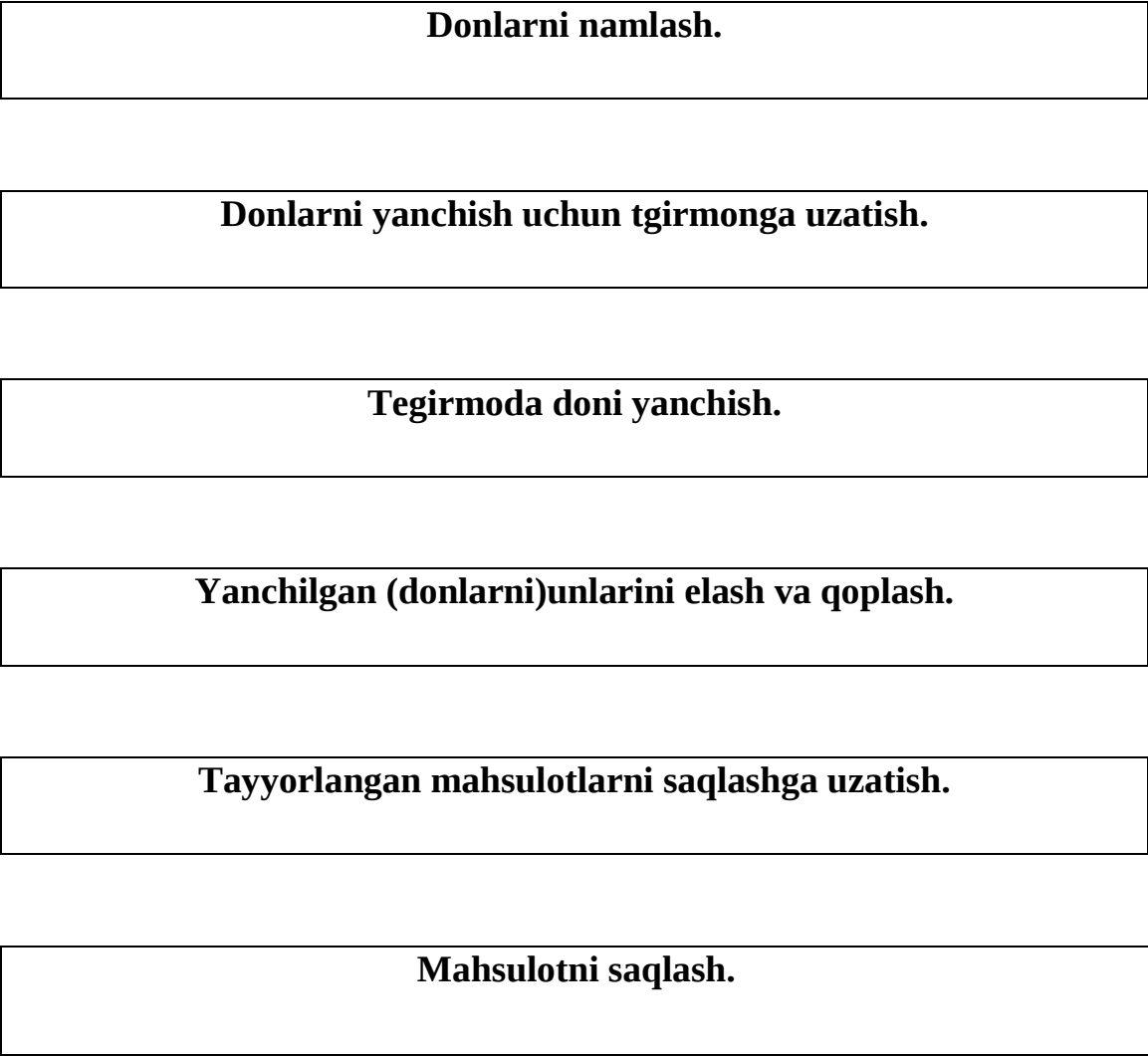
Keltirilgan g'allani tortish.

Donlarni taxlil qilish va qabul qilish.

G'alla donlarini tozalash.

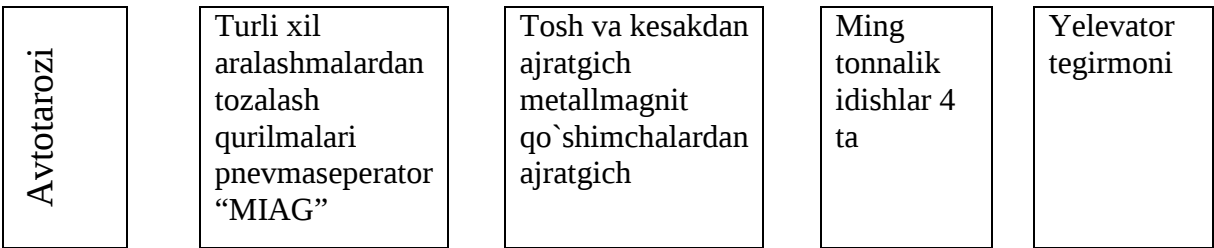
**Tozalangan donlarni saqlash uchun silestrlarga va vaqtinchalik
mayddonlarga uzatish.**

Ishchi minoralardan donlarni qayta tozalash.

3.5. DONNI SAQLAS’H OMBORXONALARNI TUZATISH VA JIXOZLASH.

Surxondaryo viloyati Termiz tumanida yitishtirilgan g’allalarni saqlash va qayta ishlash uchun 4 ming tonnalik g’allani saqlash va qayta ishlash korxonasini. Men menirali donni qayta ishlash korxonosi elivatorni loyhalashni maqul deb topdim va uning saqlash prinsipial sxemasi quydagicha bo`ladi.

DONI SAQLASHDAGI ASOSIY JARAYONLARI.

1. Avtomabellarda tilichkalarda yoki temir yo`l vagonlarda donni keltishirish.
2. Xo`jaliklardan keltirilgan donlarini avtotarozida tortish.
3. Keltirilgan donlarni sifat ko`rsatkichlarini aniqlash(taxlilxona).
4. G`alla donllarini tozalash (havo spartir tosh ajratish magetnili tozalagich donlarni tozalash qurilmasi).
5. Tozalangan donlarni slistorlarga uzatish (lentali transportyorlar yordamida).
6. Sepebrlardan lentali transportyorlar yordamida ishchi menirallarga uzatish.
7. Ishchi menirollardan noriyalar yordamida elevatorning yuqori qisimga uzatish (shnikli transportyorlar)
8. Elivatorning yuqori qavatagi separatorlar yordamida BLS-100 rusimli donni elash.
9. Elangan don xossasini saqlashga uzatish.
10. Donni saqlash.
11. Donni qayta ishlashga uzatish.

Ketirishi

tortish

sifat ko`rsatgichlarni aniqlash

Donlarni tozalash

Donlarni sestorlarga uzatish

Ishchi menirallarga uzatish

Noriylar yordamida elivatorning 8-qavatga kutarish

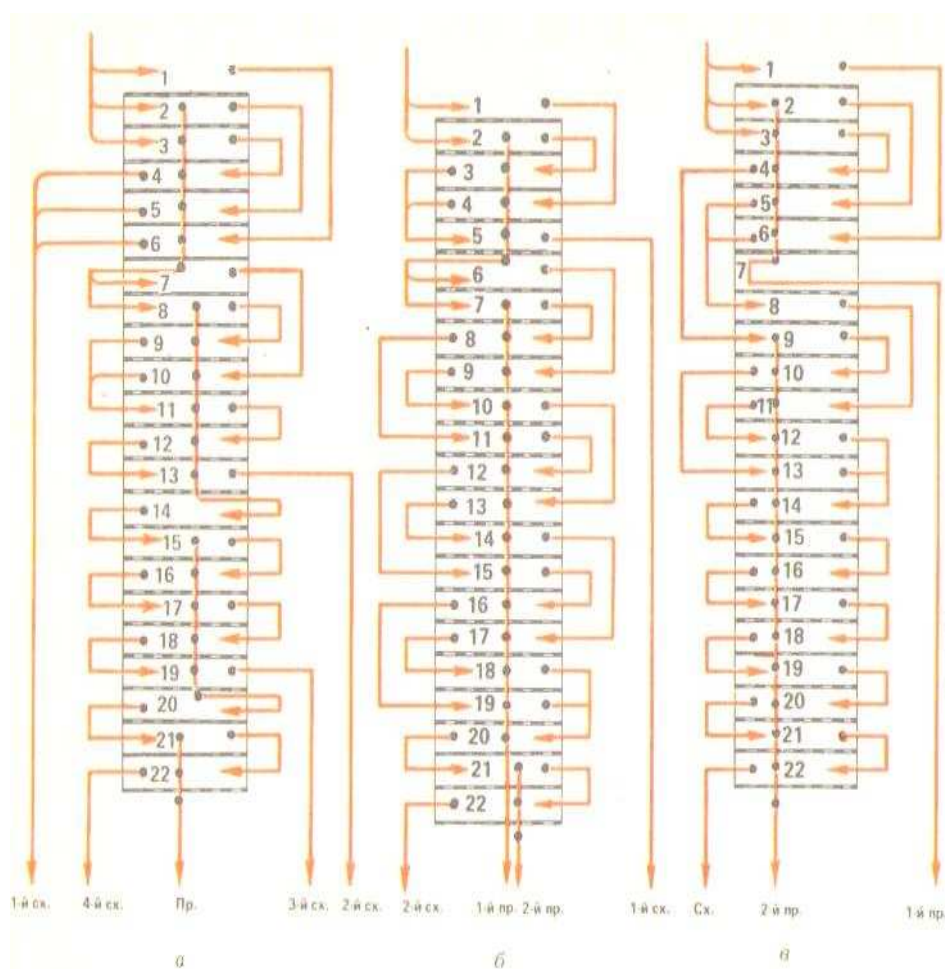
Donni elash

Saqlashga uzatish

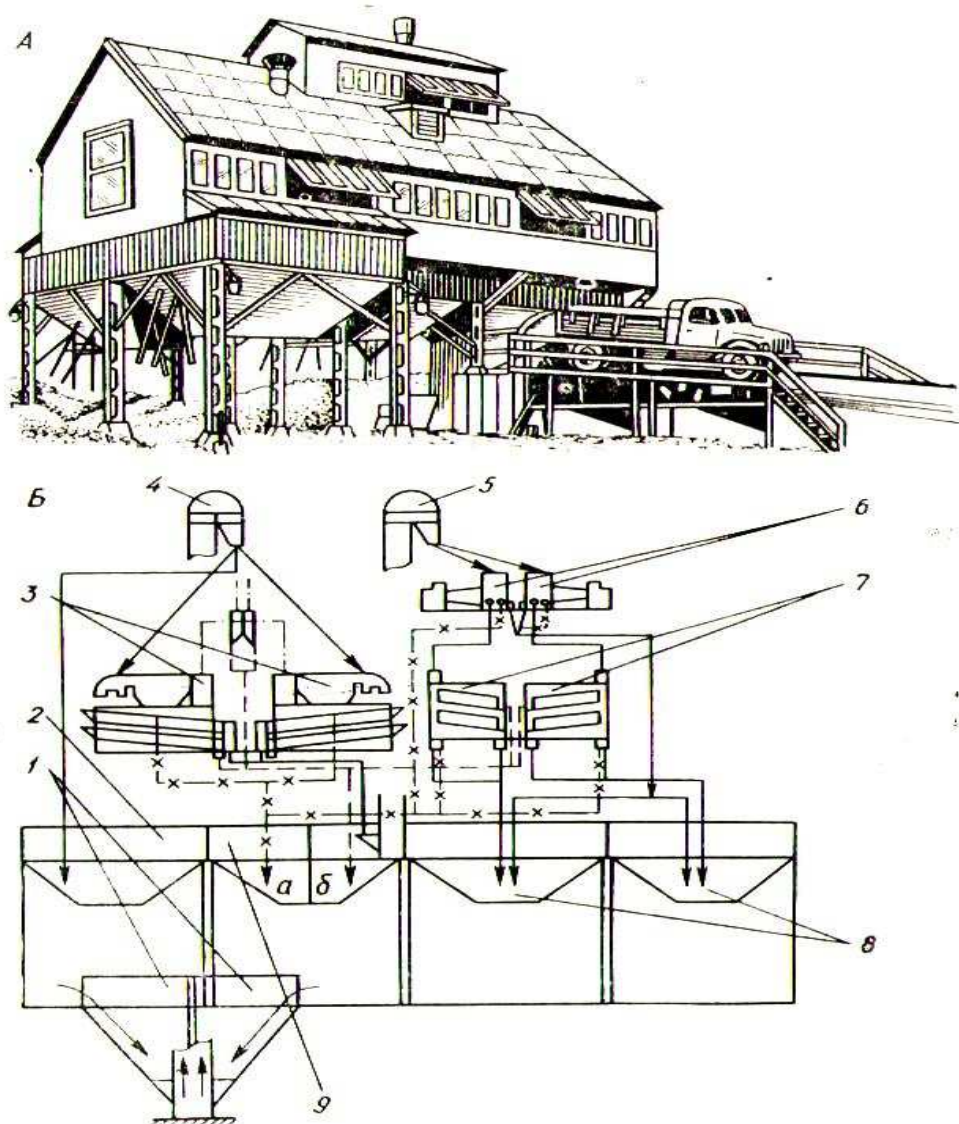
Saqlash

Donni qayta ishlashga uzatish

Tonalangan texnologik sexemani tanlash va asoslash.

Termiz tumanida har yili g'alladan mo'l hosil yetishtiriladi va bu hosillar „KEYS’’rusmli konbayinlar yordamida yig'ilib avtotransport va tilichkalar yordamida korxonaga keltirildi avtotransportlar rusimiga qarab 4 tonnadan 10 tonagach g'alla oladilar va korxonaga yuboriladi ketirilga g'alla donlarini avtotarozida tortib tahlilxona taxlilchilar tamonidan sifat ko'rsatgichlarni aniqlab g'alla tozalash qurilmasiga to'kish uchun yuborildi ZAV-40 rusimli rasim-2 don tozalash qurilmasida quydagilar mavjud.

1. Don to'kiladigan joy.
2. Reziv don saqlanadigan bunkir.
3. ZVS-20 markali shamol keltiradigan mashina.
4. Va 5. 2 N 3-20 markali ikki qismli transportyor .
5. Pnevmatik separator.
6. Tozalagich blok.
7. Toza don saqlanadiga blok.
8. Aralashmali donlar (a) aralashmagan donlar saqlanadiga bunkir.

Donni tozalagich saralagich mashinalarini ishlashi quydagicha bo'ldi:

Barcha don tozalash saqlash mashina mexanizatsiyalarining ishlash qonuniyati urug'larning shakliga va katta kichikligiga asoslangan bo'lib donni shamol va g'alvirlar yordamida saralovchi don hamda boshqa urug'larni uzunligi bo'yicha saralovchi trinirlar g'alvirlar shamol va trigirlar yordamida tozalaydigan va saralaydigan mashinalarga bo'linadi.

Donni shamol va g'alvir yordami turli aralashmalardan tozalaydigan va saralaydigan mashinalar don shopirgich saralagichlardan amalga oshiriladi amalda VS-2, VS-8 va VS-10 usuli don shopirgich saralagich mashinalari qo'llanadi bu jihozlarni ishlash qonuniyatlari bir xil bo'lib ular bir birdan ish unumdorligi g'alvirlar soni, tuzilishi va o'lchamlari bilan farqlanadi don aralashmasi bo'nkirdan surma qopqoqli darcha orqali mashinaning tepa qismidagi birinchi g'alvirga tushadi.

Ventelatoridan chiqa yodgan havo oqimi g'alvirga tushayotgan dondan yengil arashmalarini mashina tashqarisiga uchirib chiqarad. Yirik aralashmalarini (boshoq, soman, kesak, temir, tosh parchalari) esa yuqoridagi g'alvirdan tranovlar orqali mashinaning ikki tomoniga tushadi qolgan don

g'alvir teshiklardan o'tib yonma-yon joylashgan pastki g'alvirlarga tukiladi. Butun don g'alvir yuzasida kelib ikkinchi g'alvir tomon siljiydi bu g'alvirdan don ikki soatga ajraladi: ikkinchi sortga munosib donlar g'alvir tishiklardan o'tib mashina ostiga tukiladi, birichi sort esa g'alvir yuzasida qolib boshqa tomonga tushadi.

Xozirgi kunda don tozalash va saralash mashinalarining takominlashgan OS-4,5A, OVS-10B, OVP-20 markalari ishlab chiqarilmoqda OS-4,5A rusimli mashinadan tozaladigan don trasportyor orqali qabul bo'linmasiga undan bir meyorda shamol oqimiga uzatiladi. Don shamolidan yengil aralashmaladan tozalanib g'alvirlarga tozalanib tushadi va o'lchamlari bo'yicha saralanadi. Donni turli o'lchamidagi aralashmalardan ajratish uchun u triyerga o'zatiladi. Tozalangan don trasportyor orqali tashqariga chiqadi. Mashina soatiga 4,5 tona don tozalaydi. Quydagi jadvalida turli xil donlarni tozalashda ishlatiladigan g'alvirlar teshigini o'lchamlari keltirilgan, mm.

Donlar turi	G'alvirlar			
	Qabul qiluchi	sortlovchi	tushurivchi	aralashtiruvchi
Bug'doy	16-20	7-8	4	2-2,4
Javdar	16-20	7-8	4	1,7-2,0
Arpa	16-20	8-10	4-4,5	2,4-2,6
Suvli	16-20	8-10	4-4,5	1,7-2,2
Sholi	18-20	8-10	4-5	2,5-3,5
Tariq	14-18	6-7	3,5-4	1,5-1,7
Kuknuxat va soya	18-20	10-12	9-10	4,5-5

Kunga boqar	16-20	10-12	10-12	2,5
-------------	-------	-------	-------	-----

Donni o`zaytirish uchun konisturiksiyali transportyorlarning mavjud bo`lib sochiluvchan materiyallarning bir joydan ikkinchi joyga uzatish uchun asosan lentali konverlardan A9- KTB; A9-KTF; A9-K1-1, 10,0, A9-K1-1,50; yelivotorli transportyorlar GE,gedrovelik transportyorlar, ventil konverlar skiripkali konverlar plostikali konverlar rolikli konverlar va boshqalar ishlatiladi.Bizing loyixamiz uchun A9_KTB rusimli lentali konvertlarni tanlaymiz (rasm4). U kutarish mexanezimi maxkam kavsharlangan karkas xolda bulib qovirg'alli lentalining yeni 0,4 m, 0,4ms, tezlikda xarakat qiladi.Yeliktirodivigitilning quvvati 0,55kVt. Konvektorning gabarit ulchamlari 3-53x0,9x2,8m bulib ish unumdorligi 2000kg/soat.

Donni yuqoriga kutarish uchun maxsus qurilmalar nriya va kovishli yelvotorlardan fodalaniladi biz donni yelvatorni yuqorigi qavatga kutarish uchun noriyani tanlaniladik uning ish unumdorligi kg/soatda $P=(v/a)I$ s bu yirda; v - lentalning yoki kavshil zanjirning tezligi ,m/s.a-kovishlar urtasidagi masofa ; m ;i-kovishning sig'imi m^3 s-maxsulotni sochiluvchanlik zichligi ;kg/ m^3 kovishning tulish koiffisinti 0,6...0,8, Vrtikal yuqoriga kutaruvchi yeliktirodivigitilni tanlashda $P-Pt$ vk(1000) formuladan foydalaniladi.

Bu yirda; v -zanjirning tezligi, m/s; k uzatkichning zanjiri quvvati koiffsinti bulib 1,3...1,5;

G-foydali ish koiffisenti(0,6...0,75).

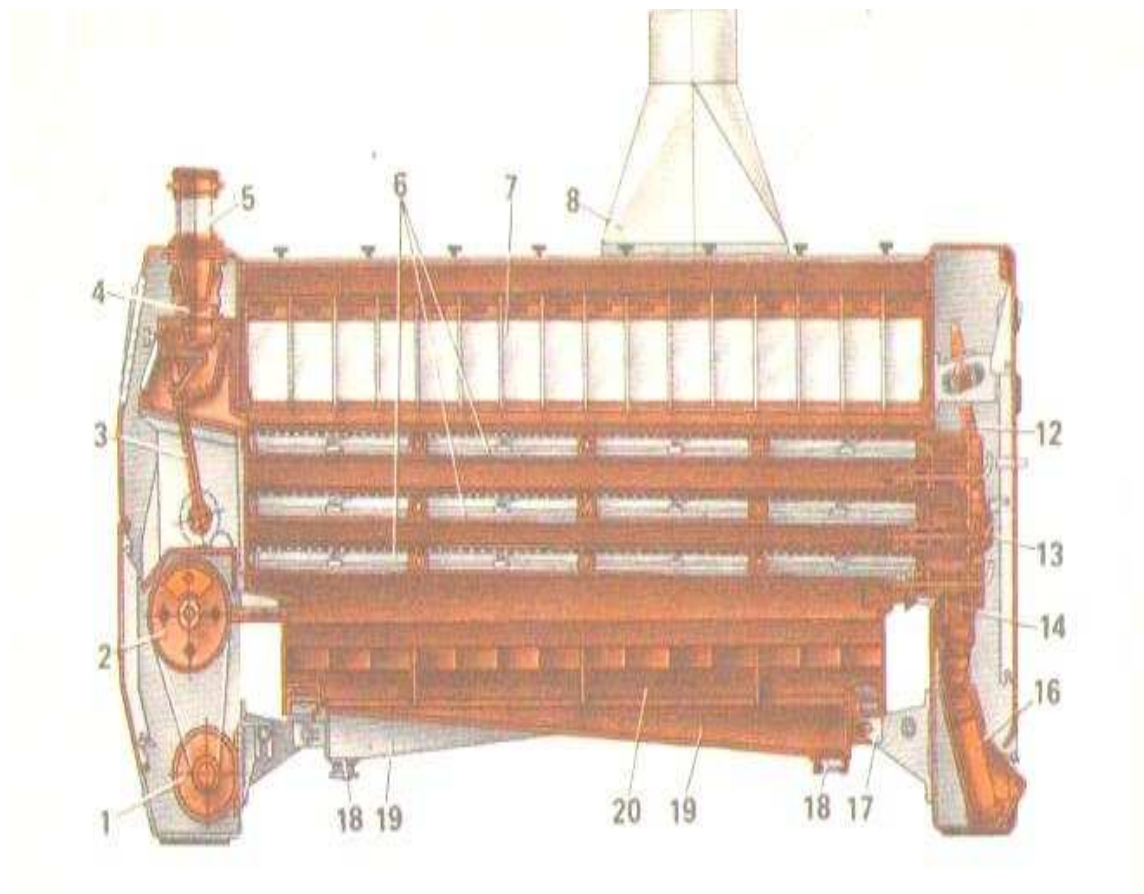
Pt -tyagali kuchlashni ; $Pt=(0,05...0,07)s+g(Kn+10h)$

S_1 -letaning tortilishi 1000....2000n;

d -1m letadagi matirial massasi kg;

Nn -1kg materal uzaytirish uchun bajarilgan ish

$Kn-40 \dots 50n; m/kg$); h =yukning kutarish balandligi ,m;

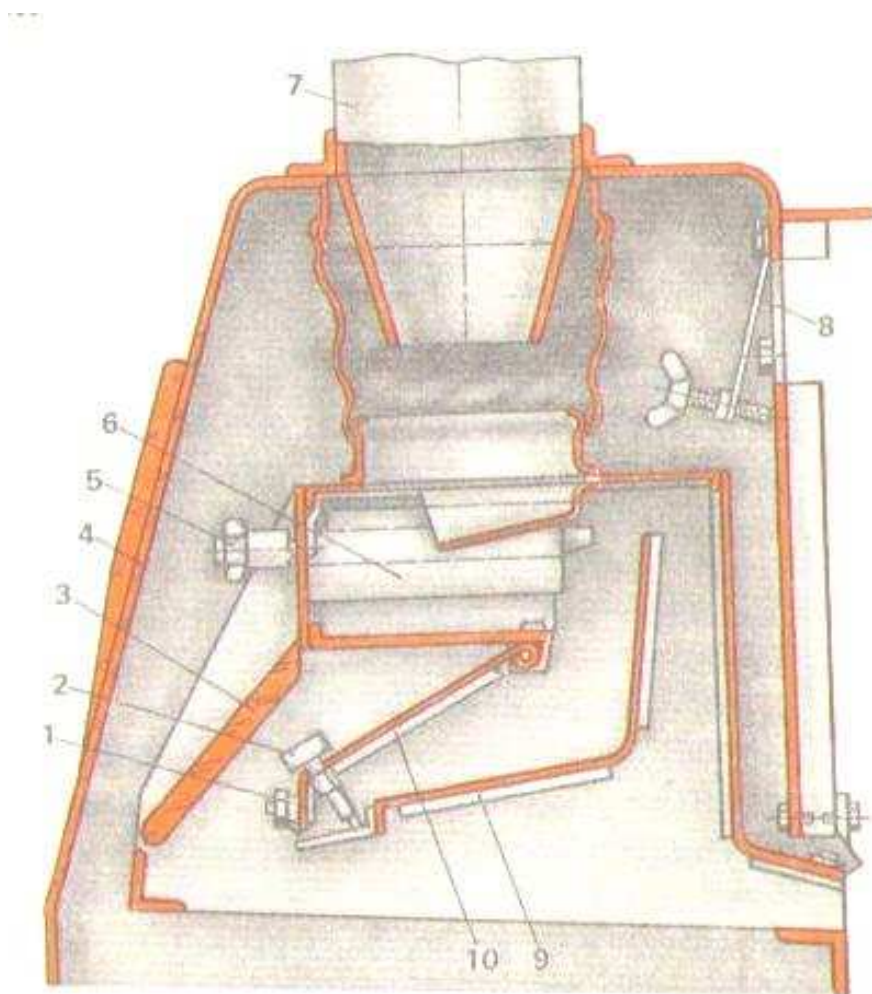

Yelivatorga uzaytirilgan donni yelash uchun rusumli separatorni tanlaymiz.

A1-BLS-100 separatorning texnik tafsifi

T/r	Kursatkichlar	Birligi	Raqami
1	Quvvati	t/s	100
2	Sitli kuzovining tebralishlar soni	ayl/min	375
3	Radadsi	mm	11
4	Xavo sarfi	m3/min	180
5	Quvvatlari	KVt	1,50
	Yeliktrodvigatel` uzaygich uchun		0,24
	Yeлектrotebratgich uchun		
	svetilniklar uchun		0,04
6	ulchamlar	mm	
	uzunligi		2590
	yeni		2510
	Balanligi		2150
7	Og'irligi	kg	1820

Yelangan donlar saqkash va qayta ishlash uchun uzataladi. Uzatish uchun A9-KT Brusumli lentali konvertni olamiz,

3.6. TEXNALOGIK XISOBLAS'HLAR

Donlar asosan mayning oxiri iyunning urtalarida pishib yitilgan uchun;xam oshyoni asosan quydagi reja asosida keladi.

T/r	nomi	iyun	iyul	avgust
1	Bug'doy	20	20	
2	Boshqa donlar	10	10	

Xamoshyo asosan ikki oy ichida keltriladi korxonalarda 3 siminda ish tashkil qilingan bulib,1 smen 8soatlik ish kuni bilan bilgilangan korxonaning sminlari buyich ish grafigini tuzamiz

T/p	Smenlar	iyun	iyul	avgust	mavsumda
1	I	10(10)	30(30)	20(20)	60(60)
2	II	10(10)	30(30)	20(20)	60(60)
3	III	10(10)	30(30)	20(20)	60(60)
4	Jami	60 kun ishlaydi 180 smena			

D s mok korxana 60kun ishlaydi 180 smena buladi $180 \times 8 = 1440$ soatda maxsulotni qabul qilish kerak jixozlarni texnik kursatkichlari va quvvatlari buyicha jixozlar sonini aniqlaymiz

1 korxonaga xam-oshyo 4mng tona g'alani qabul qiladi 1smenada $40\,000 \times 180 = 222:2$ tona

1kunda $40\,000 \times 60 = 666,6$ tona 1soata $40\,000 \times 1440 = 27,78 = 27,8$ tona

1. Don asosan avtomabillarda keltiriladi.
2. Yeliktoravto tarozi koxanaga 1soatga 27,8 tona g'ala kelishi kerak Shuning uchun biz DN-500 rusimli avto tarozini tanladik. Uning tortish qobiliyari 50tonagach bulganligi uchu bir tona olamiz
3. Avtomabillarda keltirilgan dollarni ag'dorish tukish uchun bu AR-15 avtomashina ag'dargichni tanlaymiz 1donna.
4. Donni sifat kursatkichlari aniqlanadi taxlilxonda taxlilchilar aniqlaydi.
5. Donni tozalash saralash uchun ZAV-40 rusimli don tozalagich qurilmasini tanlaymiz. Uning quvati 4,0t/soat bulganchiligi uchun; $27,8:4=6,9=7$ tona undan xam donna olamiz 1donna zaxira uchun $7+1=8$ dona
6. Donlarni ishchi minoraga uzatish uchun A9-KT Brusumli lentali transportyordan foydalanamiz uning 2000kg /soat bulgan uchun $27,8:2,0=13,9=14$ dona olamiz.
7. Donni yelikvatorga noriyani tanlaymiz $P=(v/a).s.f=0,4/0,2.0,01.1,3.0,8=0,000832\text{kg/s}$ $P=0,8\text{t/s}$
 $27,8:0,8=34,75=35$ ta noriya olamiz
8. Yelivatorga kutarilgan donni yelash uchun A1-BAS-100 rusimli sportryorni tanladik uning quvati 100t/s bulgani uchun bir donna olamiz.
9. Donni saqlashga yoki qayta ishlashga utkazish uchun xam A9-KTB letali konsvirdan 7 donna olamiz.

Tayorlagan jixozlar jadvali.

T/r	Jarayon nomi	jixoz nomi	soni dona	rusumi
1	Keltirish	avtotrasport	-	-

2	Tortish	avtotarozi	1	DH-500
3	Ag'darish	Ag'dargich	1	BuAR-15
4	Sifat kursatgichlarini aniqlash	Labaratoriya jixozlari	-	-
5	Donni tozalash	Don tozalagich	8	ZAV-40
6	Ishchi minoralash	lentali konviyer	7	A9-KTB
7	Donni yelevatorga chiqarish	noriya	35	-
8	Donni yelash	spartyor	1	A1-BLS-100
9	Donni saqlashga yoki qayta ishlashga uzatish	lentali konvirt	7	A9-KTB
10	Saqlash	yelvator	4	-

3.7. KORXONADA IS'HLARNI BAJARIS'H TARTIBI.

Donni qabul qilish jarayonida bajariladigan ishlar korxonaga don maxsulotlari kelgandan keyin taxlilxona xodimi avtomabillar kuzatuvidan nuqtaviy nomlarni olib bulgach ,olingan namunani laboratoriga yitgazib berildi ikkichi labarand nomini tarozida tartib olib, uni dliytill bizdan utkazib oladi urtacha sutka nomini tashkillash uchun muqдор ajratadi va ombor zarar kunandasiga chalinganligi yoki yuqligini aniqlaydi 3 larand namlikni aniqlatdi tenik labarabd namumnani sezgigi organlari yordami taxlil qilganidan don omborga joylashtirish uchun kursatma beradi jurnal tuldiriladi va g'ala topshiruvchiga xujad beradi .

Don maxsulotlarini namunalari taxlil qilish tartib va tuzish taxlil natijalari (jixatidan namunalarni tug'ri tuzish pishishiga bog'liq birlashtirilgan va urtacha namunalarni tuzish nuqtaviy namunalardan boshlanadi naqtaviy namuna deb.. xar bir qilishda uyimdan oligan maxsulotlarning kichik miqdorda ataladi nuqtaviy namunalarni olishidan maxsulotlarni sifatini baxalosh muxim va javobgarlikni taqoza yetadi. Nuqtaviy namunalarni notug'ri olinishi taxlil natijalarini tug'ri chiqmasligiga sabab buladi.Don maxsuloti xar bir (partiyasi) tug'ridan olingan nuqtaviy namuna kurib chiqiladi va kurinishi rangi ,xidi boshqalarga mos bulsa bir xil deb aralashtiriladi shunda birlashtirilgan namuna xosil buladi birlashgan namuna deb-don maxsulotlarining bir xil (partiyadan) olingan nuqtaviy namunalarning jami yig'ndisiga aytiladi.Agar maxsulotlaridan fariq sezilsa ularni turi xiliga qarab bir qancha jamlangan namunalar tashkil yetadi va xar qaysi aloxida tafsilotlanadi.

Jamlangan namunalardan urtacha namuna ajratib olibadi urtacha namuna deb.. –don maxsulotlari va ashyolardan labaratoriya taxlili uchun jamlagan namunadan ajratilgan qisimga aytiladi agar jamlangan namuna miqdori urtacha miqdoriga mos kelsa shuni urtach namuna xisoblanadi

Jamoaga namuna miqdori bir qancha kup bulsa BS-1 ajratgich yordamida yoki qulga tashkillashtiriladi urtacha namuna miqdori ..don uchun 2kg un kepak-2,5kg ,yorma -1,5kg baliq va xayvonlar -1kg va xomuxta yim va boshqalar uchun 2kg buladi. Xujaliklardan yoki boshqa don maxsulotlaridan korxonalardan don qabul qilish davomida katta bir xil tudalardan kelsa aralashma ushlab qolmasligi uchun don sifati urtacha sutka namunasi bilan baxolanadi.Urtacha sutka namunasi xar bir avtomabildan olinib jamlangan namunaning bir qismidan tashkillangan qismiga aytiladi.Urtacha suthka namunasini faqat birxil tirgan don partiya uchun tuziladi xar tona xisobiga 50gr xisoblanadi.Jamlangan namunani dilitil.BES dan utkazib tashkillanadi sutka oxirida namunani kesish usuli bilan qulga

ajratish mumkin urtacha namuna laboratoriyada kurilgandan sung tortib kuriladi va raqamni berilib shunga tegishli xujjatlar shu raqamda qayt yetiladi. Taxlil bajarilishini tug'riligini labarantlar biror bir taxlilni bajarishda va paralil aniqlashining aniqlik usuliga qulayquyilgan tafavut miyoridan xabordor bulishi zarur. Taxlil aniqlik va yul quyilgan tafovutlar xar bir usul uchun davlat standartlarida kursatilgan.

RASM-3

Doni saqlash omborxonalari tuzish jixozlari va quvatini urganish

Donni saqlash uchun sig'imi 1000tona bulgan yelivatordan 4ta joylashtiramiz. U siliztorlar binosi bilan ishchilar binosini tashkil topgan slistirlar binosida 30 slistor mavjud bulib slistir ustki qavvatdan don quyiladi slistor ustki qavatdan transportyor lentalar yordamida ishchi minorasiga maxsulot utkaziladi. Ishchi minorasi 35ta noriya mavjud bulib ular pastki nuqtadan yuqori nuqtaga don maxsulotlarini kutarish uchun munjallangan yuqorida 8qavvada doni yelash uchun BLS-100 markali spiratorlar urnatilgan

Donni saqlash omborxonalari jixozlari va qurilmalari

1. GuAR-15-avtomashina ag'darish

2. Noriya –(g'alla kutaruvchi)

A1 – 350-60}

A1-175-60 }----rsumlari

A1-100-60 }

3.Uzatgichlar.

4.Burma uzatgichlar(shneg) A1-300 rusumi

5.Zanjirli uzatgich A1- 250(300)

6.Sperator

A1-BLS-100

A1-BS-100

A1-BS_50

7.Yeliktir tizimlari

DN-1000

DN-500

Donni saqlash usullarini urganish (uyimda yelivatorlar)

Donni saqlashda asosan uyimlarda va yelivatorlar silistorlarida saqlandi saqlanish jaryonida asosan donning xarorrati chunki saqlash jarayonida donning fizik uzgarishlari uning xaroratiga bog'liq buladi xarorat bil vositaning namligiga bog'liq xar10kunda nazorat ishlari labarayotoriya xodisa tomonadan olib boriladi.Uyimda xirmonda xaroratni nazorat qilish uchun termoshtankdan foydalaniladi(xar10kunda)yelevatorda silistorlarda saqlanayotgan don xarorati –D.K.T masofadan aftomatik xarorat ulchash qurilmasida quyiladi.

3.8.Donni va qayta ishlashdagi texno-kimyoviy nazorat

Namunalarni birlashtirish va taxlil qilish

Nuqtadagi namuna

Nuqtadagi namuna

Nuqtadagi namuna

Avtomobil va avto ulanma buyicha birlashtirilgan namunalar

Sezgi organlari orqali taxlil qilish..(rangi xili tami)xashoratlarga chlinganligi qaysi turlarga mansubligi va joylashtirish uchun taxlili namlikni bilish Aralashtirish va urtacha miqdordan urtacha sutka namunasini tashkillash uchun qisim almajtirish Urtacha sutka namunasini miyorida shakillanish

Urtacha namunani labaratoriyada taxlil qilish tartibi

Urtacha namuna

Namlikni aniqlash uchun bulingan miqdor bulgan yelakda yirik chiqindilarni ajratish.	Kuz kattaligi 6mm
yordamida (rangini tamini xidini) taxlil qilish.	Sezgi organlar
chiqindilari va zararkunandalariga chalinganligini	Metall maginit
	aniqlash.
aralashtirish va metir sig'imini aniqlash uchun miqdor	Namunani
	Ajratish.
Zaxarli uta muxim chiqindilarni aniqlash uchun qushimcha namuna.	

Bug'doyda:yopishqoqligini aniqlash uchun miqdor.	
Iflosligini aniqlash uchun miqdor ajratmasi.	
Donli va iflos chiqimi	Asosiy don miqdorida
Shisha simonligi ,tur tartibi xas vas bilan zararlanish darajasini qora kuyaga chalinganligini aniqlash.	

URUG'LIK DONNI QABUL QILIS'H VA JOYLAS'H

Namli va duragay uru'glikdan kelib tushushini boshlangaligi qadar korxona quydagilarni amalga oshirish lozim

a)kilib tushishi kutilayotgan turkumlarning alaxida urug'lik don saqlash omborlari buyicha quydagilar buyicha tayorlov rejalarini inobadga olgan xolda joylashtirish rejasini tuzish, jumladan yekinlar,navlar avlodlar nav tozaligi toifalari urug'lik don standartlari klasslari namlik xolati aralashmalar shu jumladan qiyin ajratiladiga aralashmalar(oziqa bob don uchun ifloslanganligi buyicha)

b)urug'lik donni joylashtirish xamda navli va duragay urug'lik don bilan bog'liq aperiysalarni rasmiylashtirish uchun zarur qopchalar yetketkalar blonbalar nav xujatlari blankalari miqdorini tayorlab quyish

v)tuman qishloq va suv xujalik boshqarmasidan barcha urug'lik xujaliklari buyicha shuningdik navli urug'likdan tayorlashda kontiraksiya shartnomasi tuzilgan boshqa xujaliklar buyicha belgilangan tartibga qatiy muvofiqlikda rasmiylashtirilgan namli yekinzorlar abrobodsiyasi dalolat nomalarni olish navli va duragay urug'lik donni qabul qilish va joylashtirish uchun ajratilgan ajratilgan omborlar uz vaqtida tamirlangan va dezenfiksiyalagan bulishi barcha texnik talablarini qanoatlanishi jumldan quydagilarga bulish lozim sozlangan tomlar, devorlar zich yopiladigan yeshiklar teshiksiz, yoriqsiz silliq pol quruq sezot suvlaridan yaxshi

ximoyalangan pol va devorlar:tosh va g'ishddan qurilgan omborlarda suvolgan yog'ochdan qurilgan mustaxkam yoriqsiz barcha omborlarda yesa oqlangan devorlar ichki tamonidan metall turlar shesha tutkichlar bilan tusilgan oynalangan derazalar: yeliktor lapalarda turli ximoya qalpoqlari bulishi lozim urug'lik don omborlari tevarakida xudud astfallangan axllatdan tozalangan va zararsizlantirilgan bulishi lozim.

Korxona taxlilxonasida doning sifat kursatgichlari.

Sifat kursatgichlari:natura og'irligi shafofligi namligi iflosligi kiradi natura og'irligi natura og'irligi Px-1 rumusili purkada ulchnadi.

Px-1 rusumli purkada 1m xajimdagi grlarda ifodalangan og'irligi natira og'irligi deb ulchanadi purka 12 qisimdan iborat natura og'irligi ulchash:korxonaga keltirilgan don labaratoriyaga keltirilib.Px-1 rusumli purkaga solinadi va maxsus qaychi bilan 1kg bug'doy ajratiladi kiyin taroziga tortiladi va natura og'irligi kelib chiqadi shafofligi :korxonada don maxsulotlarni shafofligini aniqlash uchun DZS-1 aparatidan foydalinadi DXS-1 diofanaskopi yordamida bug'doy donni shafof yoki un simon mag'izli yekanligi 100 xonachali kasetadagi donlarda utgan nur bilan aniqlanadi

Namligi:namlikni aniqlashda SES'H-3m quritish uskunasiidan foydalaniladi SES'H-3m quritish uskunasi don maxsulotlari namligini aniqlashdagi quritish vazifasini bajaradi.

Texnik tafsifi:kuchlanish 220v stol aylanishi 5+2 ayl/min shkaf xarorati 105va130°C issiqlikda moslashtirib ishlatiladi xona xarorati:+20 bulganda 15min ichida shikaf xarorati 130°C ga yitadi maydalangan don namunasi bilan quyilgan byuks 130°C kontakli termometir namlikni aniqlash ajratilgan namunani tegirmonchada 1min davomida yangilab vazni mallow ikktadan idishchalarga 5gr tartib don uni solinadi

Maxsus SES'H-3m quritish apparatining 130°C issiqligida 40 min davomida quritiladi yeksekatorida 20 min davomida quritiladi sungra tortib farqi aniqlanadi bu quydagi formulada namlik chiqariladi $x=100 \frac{Q_1-Q_2}{Q_1+Q_2}$.

Doning iflosligini aniqlash

Doning ifloslik darajasini aniqlashda don tartibi 3 fraksiya ajratiladi

1.1) Begona qushimchalar uzining xosasi a tarkibi jixatidan don –malum maqsadda ishlatishga imkon bermaydi bularga 1mm li teshikchali yelak bilan yelakdan utadigan begona qushimchalar bor bulgan masasi kiradi.

2. Yovoyi usimlik urug'lari.

3. Organik qushimchalar.

4. Doning yaroqsizlangan nusxalari .

5. Zararli begona qushimchalar usimliklar va xayvonlar parazedlari.

6. Zararkunandalar tamonidan zararli donlar.

II. Yaroqsiz donlar bunday donlarga tula qimmatli bulmagan zararlangan miyoriy bulmagan qisman zararlangan boshqa usimlik donlari xam bulgan donlar kiradi.

I. Don zararkunanda tasirida yimirilgan bulsa

2. Yaxshi yitilmagan don

3. Ungan donlar

4. Notug'ri quritish natejasida rangi uzgargan donlar

5. Saqlashda mug'orlangan donlar

6. yashil donlar

7.Soviq urgan donlar

8.Shikastlangan donlar

III.Standartda kursatilmagan butin va zararlangan xoldagi donlar iflos aralashmasiga quydagilar kiradi:yelak teshigi 1,0 m bulgan g'alvirdan utgan barcha don teshgining deometri 1,0 m bulgan qoldiq madanli aralashma (mayda kesak,,mayda tosh, shlak, ruda parchalari barcha bulaklari va boshqalar

- Organik aralashmalar: poya boshoq barg bulaklar va boshqalar
- Barcha yavoyi ut urug'lari don aralashmasiga kirmaydigan :arpa,suli boshqa madaniy yekin urug'lari (juxori,simichka)
- Jigar rangdan qora rangli bulgan yendosipirmasi buzilgan barcha irigan mog'orlangan kuygan donlar.

Zararli aralashma :qora kuya qora kasov uchrsa turli rangli vizil , kakra(achiq miya tulki dumli safara afsonak mastosh.

4. G'alla standartlari

G'alla standartlari tula tarzda odatda 5 ta qisimdan iborat buladi:

1-ta'rif 2,-tovar tasnifi, 3-texnik shartlari, 4-sifatini aniqlash uslublari 5-saqlash va tashish. G'alla va dukkalakli g'alla yekinlarining barcha standartlaridan yekin turi don maqsatiga muljallagaligida qat'iy nazar,nomli.ifloslaganlik,zaxarlanganlik,va yaxshi saqlanganlik (rangi,xid,toam) barcha buyicha miyori bilgilangan aytilgan kursatgichlar buyicha standartlardan bazisli va cheklovchi kondirsanirlar bilgilangan basizli namlik va ifloslanganlik buyicha yaxshi tamonga og'ish ruy berganda don masasiga ustima xaq belgilandi va aksincha yomon tomonga og'ish sodir bulganda don masasiga belgilangan narxdan chegirma amalga oshiriladi. Barcha yekinlar xosilar uchun yaxshi saqlanganlik yaniy rangi va taom

buyicha birxil talab belgilangan don qizimayotgan sog'lom xoda normal donga xos rang xidiga yega bulishi kerak (namiqqan bijig'igan mog'or bosgan va boshqa yot xidllarsiz.)rang miyorida bulmasa ,noxush xidlar kelib tursa tam uzgarsa donni kimyoviy tarkibi texnologik va istimol xususiyatlari kesgin uzgaradi.

Barcha yekinlar xosili uchun zaxarlanganlik buyicha bir xil talablar belgilangan bazisli kondesanirlarga kura zaxarlanganlikka yul quymadi cheklovchi kondsanirlar buyicha faqat kana bilan zaxarlanganlikka yul quymaydi uni yorma olish maqsadida qayta ishladshga muljallangan don uchun g'alla zaxiralarda ulik zararkunandalarni bulishi quydagi miqdorda cheklanadi 1kg dan 15 tonadan ortiq bulmaslik kerak g'alla va dukkakli don yekinlari uchun standartlarda namlik buyicha bazisli kondesanelar belgilangan aksariyat doli yekinlar uchun yul quyilishi mumkin bulgan (cheklovchi) namlik axolida yitishtirish mintaqalari buyicha 17 va 19%,sholi buyicha xamma yirda -19%juxori (donga muljalangan) -25% dukkakli don yekinlari(loviyadan tashqari) -20%va loviya -23% qilib belgilangan standartlardan namligi turlicha donni aloxida joylashtirish saqlash tashish talablari belgilangan. G'alla va dukkakli don yekinlarini barcha standartlarda short xisoblanuvchi 4 kursadkich –ifloslanganlik yaniy don masasida aralashmalari borligi buyicha xam bazisli va chiklovchi kondedsanerlar kuzga tutulgan.Jamg'arilayotgan bug'doy javdari sholi donnida begona aralashmalarining kupi bilan 5%boshqa g'alla va dukkakli don yekinlarri donida –kupi bilan 8% bulishiga yul quyildi Grechixa donnida randdakning 1%gacha ,juxori kassalliklari bilan shikaslangan don 2%,kuchli bug'doy donni ajratish qiyin aralashmalar (yovoyi suli tatar grechixasi)kupi bilan 2%bulishi mumkin zaxarli aralashmalarda qorakosov kupi bilan 0,5% ,kakir,tulkiquyriq, afsonik birgalikda kupi bilan 0,1% tuya qori kupi bilan 0,1%,kampirchonning bulishiga umuman yul quymaydi. Barcha yekinlar jamg'arilayotgan don tarkibidagi aralashmalar sholi va pevo muljallangan

arpadan tashqari kupi bilan 15%, sholidan kupi bilan pevo pishirishiga muljallangan arpadan kupi bilan 7% bulishi kerak bunda oziqa dukaklardan va burchakdagi tuliq va sog'lom rus nuxoti loviya nuxotli yasmiq soya burchoq (don dukaklarida)va don dukaklari (burchoqdan), yasmiqda mayda donli rus nuxoti burchoq loiya donni yul quyish bulgan don aralashmasining xisobga belgilanadi don aralashmasi tarkibidagi donlarning bulishi quydagi miqdorda cheklanadi:yasmiqda -3%xamda boshqa don va dukkakli don yekinlarida -5%.Tayorlanayotgan burdukkak (lyupin)da yekining alkaloidli urug' kupi bilan 3% bulishi mumkin.Xar bir yekin uchun shart bulgan 4ta kursatgichda tashqari, standartlaridan donni istimol va texnolik xususiyatlari tarkibida solinadi va yekinga va don uchun muljallangan maqsadga bog'liq buladi.Barcha don va dukakli don uchun pestisidlarning qoldiq miqdori cheklanadi.Quyda yeng mumxim mamlakatimizda keng tarqalgan don xamda dukkakli don yekinlar sfatiga quyiladigan talablarga kuribchiqiladi.Bug'doy - 6 turga ajratiladi:1-yumshoq baxoriy bug'doy 2-baxoriy qattiq 3- baxoriy oq donli 4-kuzgi qizil donli 5-kuzgi oq donli 6-kuzgi qattiq bug'doy xar bir tur uchun boshqa aralashmalarning bulishiga chiklovlar kuzda tutilgan masalan.

I,II,III,IV, turlarida boshqa turlar aralashmasining 10%dan ortiq bulishiga yul quyilmaydi,II va VI turlarida ular kupi bilan 15% V turda kupi bilan 5% bulishi mumkin I va IV turlari rangi va yaltiroqligiga kura 5ta kichik turga ajratiladi:1-tuq qizil yaltiroq umumiy yaltiroqligi kamida 75%, 2-qizil yaltiroqligiga kamida 60% , 3-och qizil yaltiroqligiga kamida 40%, 4-sarg'ish qizil yaltiroqligi kamida 40%, 5-sariq,yaltiroqligi kamida 40%.

II tur bug'doy ikta kichik turgaajrayiladi: 1-tuq qaxrabo rang 2-och qaxrabo rang.

III tur bug'doyning yaltiroqligi kamida 60%bulgan 1-kichik turga ,60%kam bulmagan 2-kichik turga kiritiladi.

V va VI turi bug'doylari kichik turlarga ajratilmaydi. 1,2,3, va 4-kichik turlar xamda yaltiroqliliga kura shu kichik turga muofiq keladigan, amo rangi buyicha talablarga javob bermaydigan I va IV tur bug'doylari yaltiroqligiga kura muofiq keladigan kichik turga kiritilib, <<rangi buyicha xos yemas>> deb qushib quyiladi.

Pishishi yig'ishtirish yoki saqlashdagi noqulay sharoitlar tufayli uz tabiiy rangini yuqotgan bug'doy tur raqami bilan belgilanmaydi va <<qoraygan>>(qoraygan tus bulsa) yoki <<rangsizlangan>> sfatida belgilanib ,rangsizlanish darajasi kursatildi. 1chi (boshlang'ich) daraja – yaltiroqlikni yuqoti va donning orqa tamoning rangsizlanishi(don boshoq yoki xirmondagi vaqtida bir oz namlanganda paydo buladi: ikkinchi daraja – yaltiroqlikning yuqotilishi rangdizlanishi donning oqava yon tomanlarida ppydo buladi (namlanish uzoq dabom yesa):3chi daraja –don ustuning tula rangsixlanishi (don boshoqda yoki xirmonda uzoq nam xolda bulganda).

Xar bir kichik donga ayniqsa,I va IV turining 1,2 va3 kichik tirlaridagi donga rangiga kura bir xilik talabi quyiladi. Bu kichik turlarda rangsizlangan qoraygan, sariq va yonlari sariq donlarni bug'doyning asosiy rangini buzmaydigan miqdorda bulishiga yul quymaydi. Sifat kursatgichlari buyicha shart normalardan tashqari natura buyicha xam talablar belgilangan kuzgi va baxor yumshoq bug'doy basiz konfesanerkar buyicha ustirish buyicha mintaqasiga kura naturasi 730...755gl atrofida, klasis qatiq bug'doy -745gl bulishi kerak . tayorlanadigan yumshoq bug'doy talablariga kura klaslariga ajratiladi.I va II klasga kuchli bug'doylar ruxatiga kiritilgan bug'doy navlari III klassga yeng qimatli bug'doylar ruyxatiga munosib bug'doy navlar kiritildi kuchli va qimatli bug'doylar ruyxatini xar yil tegishli davlat organi tastiqlaydi. I va II klass bug'dolari faqat birinchi darajali rangsizlangan III klassda –rangsizlangan va qoraygan bulishi mumkin oliy klass talablarida bittasiga javob bermagan bug'doy klassga utkazidi kuchli qimmatli bug'doy don qabul qiluvchi korxonalarga topshirilganda ularga sinov dalolat

nomalari asosida yozilgan xujatlar ilova qilinishi lozim namlangan qattiq bug'doy naturasi kleykovina miqdori, sifati va boshqa kursatkichlariga kura 3ta klassga no klass bug'doyga ajratiladi. Tarkibida boshqa tur bug'doy donlari bulgan no klass qattiq bug'doy talabiga javob bermaydigan bug'foy turlari aralashmasi xisoblanadi (qattiq turga kiritilmaydi).Ozuqa maqsadida va omuxta yim ishlab chiqarish uchun yitkazib beriladigan bug'doy rangsizlangan va qoraygan ammo begona xidlarsiz bulishi lozim. Undagi namlik 16%, begona aralashmalar 5% ,don aralashmalari 15%dan ortiq bulmasligi kerak. Begona aralashma tarkibida menerallar aralashmalar 10% gacha zaxarlilari 21% (kakkra -0,1% qorakosov 0,1%) va randak -5%gacha bulishi cheklanadi. Don zaxarlarini zararkunandalar bilan zaxarlanishiga yul quyib bulmaydi, unda julak bilan zaxarlanish ikinci darajadan ortiq bulmsligi kerak

JAVDAR. javdar donni uchun davlat standartlari belgilangan<<oziq ovqat javdari.tayorlashdagi talablar .texnik shartlar>> va << solat va sprt ishlab chiqarishga muljallangan javdar >> aralash kuzgi va baxoriy javdar<<tular aralashmasi>> sfatida rasniflanadi . g'amlanayotgan javdorga quyiladigan jadvalga kursatkichlardan tashqari natura buyicha bazes kondesyalar belgilangan bulib ular ytish tiriladigan mintaqalarga kura 680dan 715 g.l .atrofida solot va sprt ishlab chiqarishiga muljallangan javdar majburiy kursatgichlardan tashqari natura (kamida 685 g.l) va 5kunga usish qobiliyati (kamida 92%)buyicha xam miyorlanadi.

5. Ekalogiya va airof muxit muxofazasi.

5.Xavfliklar to'grisida tushuncha va uning tavfsifi

Insonlarning xayot faoliyat xavfsizligi-davlatimizning iqtisodiy va ijtimoiy siyosatining eng muxim yo'nalishlaridan biridir. Korxonalarda, jamoa xo'jaliklarida, fermerlik xo'jaliklarida va mashina traktor parklarida xavfsiz va zararsiz texnologik jarayonlar, asbob - uskunalar va texnikalar

joriy etilmokda. Ular xavfsizlik talablari inobatga olingan xolda yaratilgan. Ishlab chikarishdagi tenikalarning xavfsizlik xolati ustidan davlat, idora va jamoa nazorati o'rnatilgan.

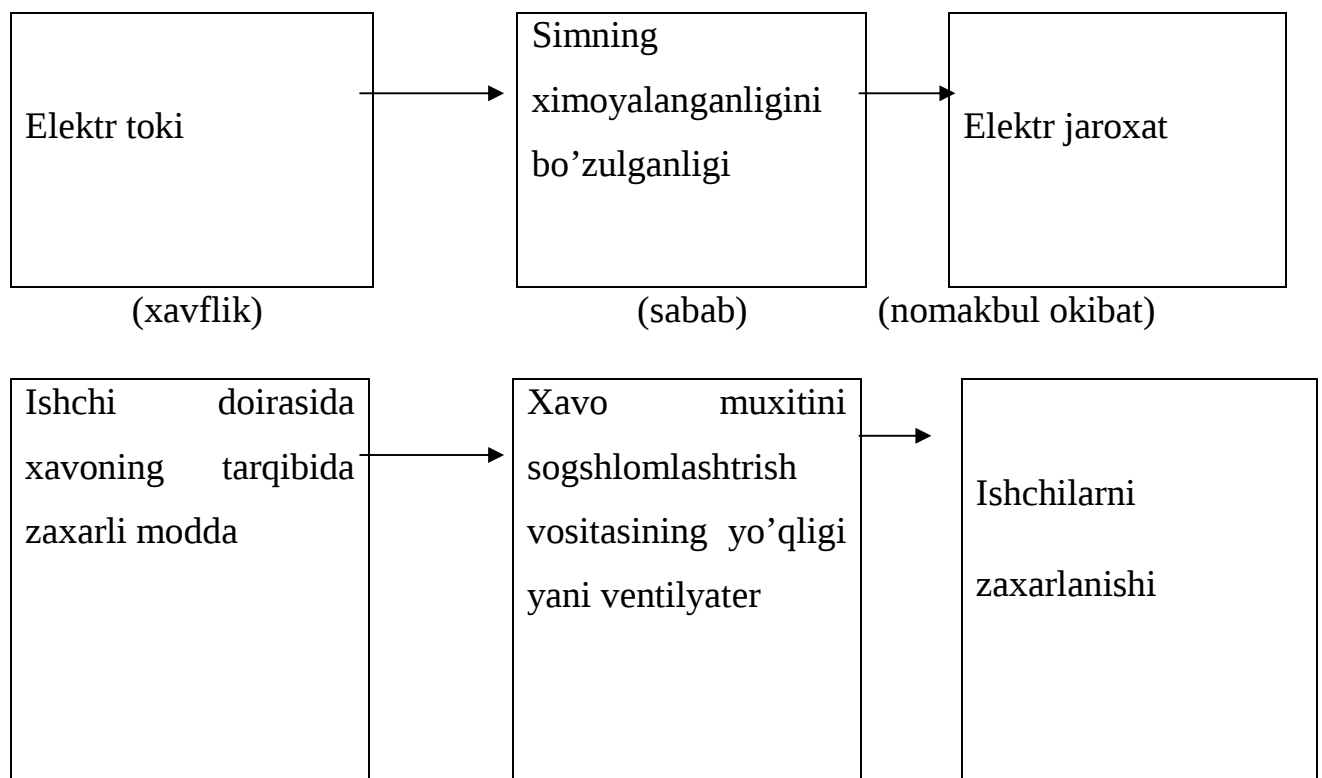
Mustakil O'zbekistonni va fukarolarini turli ko'rinishdagi falokatlardan va xalokatlardan saklash ruxida tarbiyalashga yo'naltirilgan. Shu nuktai nazardan xalkimizni dushman tomonidan bo'ladigan xam ichki, xam tashki ta'sirlardan saklash, xozirgi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri xisoblansa, ikkinchi tomondan bizning o'lkamiz tabiiy ofatlar, bo'lishiga moyil o'lka bo'lganidan kamda texnogen avariylar, katastrofalar va ekologik muvozanatni bo'zilishi natijasida uning okibatlaridan fukarolarni, xalk xo'jalik tarmoklarini moddiy resurslarni, texnologiyani va tabiatni asrash, zarar ko'rgan xududlarda qutqarish va tiklash ishlarini olib borish kam juda muxim masalalardan xisoblanadi.

1. Ishlab chikarishda inshootlanish va kasallarni kamaytirish, soglom va xavfsiz ish sharoitlarini yaratish xamda favqulotlarda insonlarni xayotini muxofaza kilish.
2. Xayot faoliyat xavfsizligining makad va tarkibi- Odamning xayotiy faoliyati davrida eng kulay sharoitlarini yaratib berish va nokulay ta'sir etuvchi omillarni me'yoriy ruxsat etilgan darajada ushlab turishni ta'minlashdir.

Mexnat muxofazasi- Mexnat jarayonida odamning xavfsizligi, salomatligi va ishlash kobiliyatini saklashini ta'minlovchi konunlar yobo'linib farklanadi. Xavfliklari salbiy okibatini kelib chikish vakti bo'yicha – impulsli (xarakat birdan vujudga keladi) va kulminasiyali (ularning salbiy okibatlari to'planadi); Xarakat joyiga karab (lakalizasiyasiga) – litosferada (yerning kattik kobigida) ta'sir kiladigan gidrosferada (yerning suv kobig'ida) atmosferada (kosmosda). Xavfliklar odamga ta'sir qilish xususiyatiga qarab aktiv va passlarga ajratiladi.

Potensial xavfliklar ma'lum sharoitlarda amalga oshadi qaysilarni sabab deyishadi. Sabablar sharoitlar yig'indisini ifodalaydi, bularning natijasida xavfliklar nomayon bo'ladi va u yoki bu kerak bo'lmagan oqibatlarni kelibtirib chiqaradi.

Potensial xavfliklarni aniqlash xavfliklarga o'xshash jarayonning kechish natijasida sodir bo'ladi; xavf- sabab kerak bo'lmagan oqibat. Masalan:

(xavflik) (sabab) (nomakbul okibat) Ko'pincha hamma nomaqbul oqibatlar, bir qancha kombinasiyalashgan xavfliklar keltirib chiqaradi. Hayot faoliyat xavfsizligini o'rganishda texnogen va ekologik xavfliklar tushunchasi muxim rol o'ynaydi. Texnogen xavf deganda texnosferali komplekslarning va ularning to'zuvchilarini shunday xolati , qaysinda sanoat va boshqa obe'ktlarda avariya va xalokatlar sodir bo'lishi va shaxsning hayotiy eng muxim elementlariga va atrof muxitga aniq xavf tug'ilishi mumkinligi tushuniladi.

Texnogen xavflarning asosiy manbalari;

1. Xar xil maxsulotlarni va energiyalarni olish, energetikani, sanoatni, transportni va boshqalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan odamning xo'jalik faoliyati;
2. Ishlab chiqarishning obyektiv o'sishining murakkabligini, yangi texnologiyalarni joriy qilishda, konsentrasiyalashuvini talab qilinishi energiyaning yuori, odam hayotiga xavfli bo'lgan material va moddalar bilan ifodalanadi, bular sezilarli darajada atrof muxit komponentlariga tasir ko'rsatishi.
3. Ishlab chiqarish uskunalarni, transport vositalarning mustaxkamligini yo'qolishi, texnologiyalarning takomillashtirilmaganligi va eskirib qolganligi, texnologik va mexnat intizomini pasayganligi;
4. Xavfli tabiiy jarayonlar va xodisalar, sanoat va boshqa obyektlarda avariya va falokatlarni keltirib chiqaradi. Rossiya uchun, uning iqtisodiyotida o'ziga xos o'zgarishlarni inobatga olgan xolda texnogen xavflarinig manbalari quydagilardan kelib chiqadi.
5. Bir qator ishlab chiqarishlarni to'xtashi, xo'jalik aloqalarining bo'zulganligi, texnologik zanjirning o'zulganligi;
6. Asosiy ishlab chiqarish vositalarning yemirilish darajasining kuchayishi, bir qancha tarmoqlar bo'yicha 80% yetgan va oshgan;
7. Ishlab chiqarish chiqindilarni va energetikani yig'ilib qolishi, shu jumladan radioaktiv, bular atrof muxitga zararli moddalarni tarqatuvchi manba xisoblanadi;
8. Nazorat organlarini va davlat inpeksiyalarining samarali va talabchanlik ishining pasayganligi;
9. Favquloddagi vaziyatlarning oqibatlarini, ularning kelib chiqish extimolini kamaytirishda ogoxlantiruvchi tadbirlarni pasligi yoki umuman yo'qligi.

Yuqorida qayd etilgan sabablar Rossiyaning xamma xo'jalik ishlab chiqarish soxalarida texnogen xususiyatga ega bo'lgan avariya va xalokatlarning kelib chiqish extimolini oshiradi.

Ekologik xavf manbalarini bevosita va bilvositalarga ajratish mumkin: Bevosita manbalar- bu eng avvalo tabiiy muxitdagi xar xil turdagi tabiiy ravishda vujudga kelgan keskin xolatlar, qaysilar ekosistemada ko'rinadigan, tarkibiy o'zgarishlarni keltirib chiqarishi, ularning muvozanatini bo'zishi va salbiy oqibat keltirishi mumkin. Ularga iqlim sharoitlarining o'zgarishini, azon qatlamining kamayishi issiqxonalar samarasi va boshqalarni kiritish mumkin.

Bilvosita manbalar- texnogen, xarbiy, ijtimoiy, ijtimoiy- iqtisodiy, va tabiiy xavfli omillar xisobiga shakillanadi. Masalan, texnogen avariya natijasida atrof muxitni radioaktiv yoki kimyoviy ifloslanishi, o'z navbatida ekologik xavfning manbasi bo'lib xizmat qiladi. Xavflik to'g'risidagi xar qanday o'rganishlarda faoliyatning potensial xavfligi to'g'risidagi aksioma markaziy o'rinni egallagan:

Xar qanday faoliyat potensial xavoli: xech bir faoliyat turida absalyut xavfsizlikka erishishi mumkin emas. Bu aksiomadan amaliyot uchun muxim bo'lgan xulosa kelib chiqadi: odamning absalyut xavfsiz faoliyat turi bo'lmaydi. Shunday qilib xayot faoliyat xavfsizligining asosiy maqsadi – atrof muxitdagi xavfliklarni to'liq yo'q qilish emas, balki ularni kelib chiqish extimolini minimumga kamaytirishdir.

6. IQTISODIY QISM

Korxonada bir mavsumda 40 000 tonna don saqlanib qayta ishlab 31920 tonna un va 8 000 tonna omixta yem ishlab chiqariladi, 180 tonna chiqindi chiqadi.

Xom-ashyo tannarxi

40 000 tonnani shartnoma asosida 1 kg ni 293,80 $\approx$ 300 so'mdan deb olsak, 1 tonnasi 300 000 so'mni tashkil qiladi. Umumiy 40 000 x 300 000 = 12 000 000 000 (12 milliard) so'mni tashkil qiladi. Tayyor mahsulot olguncha har bir smenada 1 kvt elektr energiya sarflansa, umumiy mavsumda 10 x 810 = 8100 kvt elektr energiya sarflanadi.

8100 kvt ni 1 kvt elektr energiyasni 99 $\approx$ 100 so'mdan deb hisoblasak: 8100 x 100 = 810 000 so'm bo'ladi. Korxona har bir smenada 10 m³ suv ishlatadi. 810 x 10 = 8100 m³ suvni bir mavsumda ishlatadi.

1 m³ suv 80 so'm bo'lsa, 8100 x 80 = 648 000 so'mni tashkil qiladi. Transport uchun har bir 10 tonna bug'doyni keltirish uchun 20 000 so'mdan sarflansa, 40 000 : 10 = 4000 reys qilinadi. Bu esa 4000 x 20 000 = 8 000 0000 yoki $\approx$ 80 mln so'mni tashkil qiladi.

Xom ashyoni jami tannarxi barcha xarajatlar yig'indisi:

12 mlrd (40 000 tonna bug'doy 1 kg 300 so'mdan) + 810 000 (elektr energiya narxi) + 648 000 (suv narxi) + 80 mln donni tashib keltirish (= 12 mlrd 80 mln 458 ming so'm).

Korxonada jami 32 kishi ishlaydi: 1 oylik mehnat haqi jadvali.

T/r	Lavozimi	Razryadi	Soni	Oylik maoshi (1 kishi uchun, so'm)	Jami so'm
1	Boshliq	22	1	558674	558674
2	Hisobchi	21	1	487014	487014
3	Texnolog	20	1	487014	487014
4	Mexanik	20	1	487014	487014
5	Ishchilar	15	20	362256	7245120
6	Qorovullar	12	4	296400	1185600
7	Farrosh va bog'bonlar	11	4	240000	960000
8	Jami		32		11410436

Eslatma: Oylik maosh 01.10.2005 yilda tasdiqlangan tarif stavkasiga asosan olindi. Bunda 1 kishi uchun minimal maosh 62050 so'm. Demak,

korxona ishchilari uchun 1 oyda 11 mln 410 ming 436 so'm kerak bo'ladi. Korxona 12 oy ishlasa, umumiy ish haqqini hisoblaymiz.

$11410436 \times 12 = 136925232$ so'm = 136 mln 925 ming 232 so'm. Bundan jismoniy shaxslardan olinadigan soliqni hisoblaymiz (barcha ishchilarning razryadi eng kam mehnat haqidan 5-10 barobargacha bo'lganligi uchun 23% soliqga ajratamiz).

$136925232 \times 0,23 = 31492802$ so'mni ya'ni 31 mln 492 ming 802 so'mni tashkil etadi.

Sof mehnat haqqi:

$136925232 - 31492802 = 105432430$ so'm ya'ni 105 mln 432 ming 430 so'mni tashkil qiladi. Korxonadagi umumiy xarajatlarni hisoblaymiz: $12081458 + 136925,232 = 12218383$ ming so'm.

Korxona tomonidan qayta ishlab chiqarilgan mahsulotlarni sotish.

1 kg unni o'rtacha 600 so'mdan sotamiz. 1 tonnasi $600 \times 1000 = 600\,000 = 600\,000$ so'm. Korxona 31920 tonna un ishlab chiqaradi. Shuning uchun $31920 \times 600\,000 = 19152000$ ming so'm = 19 mlrd 152 mln so'm. 1 kg omixta yem 300 so'mdan bo'lsa, 1 tonnasi 300 ming so'm turadi.

Korxonada 8000 tonna omixta yem ishlab chiqariladi. Shuning uchun $8000 \times 300\,000 = 2400000$ ming so'm 2 mlrd 400 mln so'm bo'ladi. Korxonaning umumiy daromadi: $19\text{ mlrd }152\text{ mln} + 2\text{ mlrd }400\text{ mln} = 22\text{ mlrd }552\text{ mln}$ so'm bo'ladi. Bundan umumiy xarajatlarni chiqarib tashlasak foyda qoladi.

$22\text{ mlrd }552\text{ mln} - 12\text{ mlrd }218\text{ mln }383\text{ ming }466\text{ so'm} = 10333617 = 10\text{ mlrd }333\text{ mln }617\text{ ming so'm}$ qoladi. Korxonani qurilishi uchun 2 mlrd so'm sarflangan bo'lsa, sof foyda $10\text{ mlrd }333\text{ mln }617\text{ ming so'm} - 2\text{ mlrd}$

so'mni ayrisak = 8 mlrd 333 mln 617 ming so'm foyda. Rentabellik darajasi:

$$Pg = \frac{C\Phi}{Tm} \cdot 100 = \frac{8333617}{12080458} \cdot 100 = 0,68984 \cdot 100 = 69\% .$$

Korxonaning o'zini qoplash muddati:

$$K_M = \frac{Tm}{C\Phi} = \frac{12080458}{8333617} - 1,45 \text{ yil} = 1 \text{ yil } 5 \text{ oy} .$$

Korxonaning asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari jadvali

T/r	Ko'rsatkich nomi	O'lchov birligi	Miqdori
1	Korxona umumiy daromadi	Ming so'm	22552000
2	Umumiy xarajatlar	Ming so'm	122183383
3	Qurilish xarajatlari	Ming so'm	2 mlrd
4	Foyda	Ming so'm	8333617
5	Rentabellik darajasi	%	69
6	Korxonani o'zini qoplash muddati	Yil	1,5

Foydalaniladigan asiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati.

Asosiy darsliklar va o'qo'v qullanmalari

1. Bo'riyev X.Ch, Jo'rayev R., Alimov O.- Don maxsulotlarini saqlash va qayta ishlash. T. Mexnat 1997 yil
2. Bo'riyev X.Ch, Jo'rayev R., Alimov O.-Dala ekinlari maxslotlarini saqlash va ularga dastlabki ishlov berish. Uz ME T 2004 y
3. Trisvyatskiy L.A., Lesik B.V.,Kurdina V.N. –Xraneniye i texnologiyaselskoxozyaystvennyx produktov. I «Kolos» 1991 y
4. Oriipov R., Sulayionov I., Umurzoqov E. –Qishloq xo'jalik maxsulotlarini saqlash va qayta ishlash texnalogiyasi T. “Mehnat”

qo'shimcha adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisida qabul qilingvn qarorlar to'g'risida 1998 y
2. Karimov I.A. –O'zbekiston iqtisodiy isloxatlarni chuqurlashtirish yo'lida T “O'zbekiston” 1995 y
3. Karimov I.A. Adolatlai jamiyat sari T “O'zbekiston 1998 y
4. Bo'riyev X.Ch. Jo'rayev R., Alimov O.-Don maxsulotlarini saqlash va dastlabki ishlov berish Amaliy mashg'ulotlar. T 2002 y

5. http://www.koloss.ru/pub_CatView.asp?Catid=10722/
[http://www.bankreferatov.ru/db/M/BF6A3FEF55072EA6C3](http://www.bankreferatov.ru/db/M/BF6A3FEF55072EA6C3256F71003DC544)
[256F71003DC544](http://www.bankreferatov.ru/db/M/BF6A3FEF55072EA6C3256F71003DC544)

[http://www.tashkent.marketcenter.ru/contant/doc-0-](http://www.tashkent.marketcenter.ru/contant/doc-0-02031.html)
[02031.html](http://www.tashkent.marketcenter.ru/contant/doc-0-02031.html)